

Open Space under Landsbygdsriksdagen 2014

KONFERENSDOKUMENTATION

Arrangör:

Hela Sverige Ska Leva

Processledning och dokumentation:

Thomas Herrmann

Open Space Consulting AB

www.openspaceconsulting.com

Innehållsförteckning

1 Inledning	5
1.1 Bakgrund, syfte och tema	5
1.2 Arbetsprocessen (Open Space-metoden).....	5
2 Konferensens resultat och fortsatta process?.....	7
2.1 Resultat av prioriteringsprocessen.....	7
2.2 Initiativ	10
2.3 Hur går arbetet vidare?	13
3 Arbetsrapporter	14
3.1 Ämne: Mobiltelefoni	14
3.2 Ämne: Turism	15
3.3 Ämne: Sluta centralisera skolor	16
3.4 Ämne: Andelsjordbruk.....	18
3.5 Ämne: Socialt företagande.....	20
3.6 Ämne: Kultur gör skillnad	22
3.7 Ämne: European Rural parlament	25
3.8 Ämne: Hur kan vi skapa en välfungerande kollektivtrafik på landsbygden? Kan samåkning vara en pusselbit?	27
3.9 Ämne: Samägd småskalig egen energi	28
3.10 Ämne: Incitament för att fler ska kunna ta med sig jobbet till landsbygden.....	30
3.11 Ämne: Hur skapar vi positiva attityder ute i små och stora byar?.....	32
3.12 Ämne: Omställning (klimat, miljö, ekonomi etc.)	35
3.13 Ämne: kommunikationer, fibrer och bredband.....	36
3.14 Ämne: Lagstiftning på landsbygden, anpassning av regelverk och tillämpning av t.ex PBL	38
3.15 Ämne: Hur kan vi arbeta med utanförskap på landsbygden.....	39
3.16 Ämne: Förskola på landsbygden.....	40
3.17 Ämne: Jorden och skogens roll i landsbygdsutveckling	42
3.18 Ämne: Turism-Kustfolk	44
3.19 Ämne: Infrastruktur för turism.....	45
3.20 Ämne: Återföring av skatten på vattenkraftsfastigheter till det län/region/kommun som fastigheten ligger i.	47
3.21 Ämne: Jämställdhet, alla är välkomna.....	48
3.22 Ämne: Hur löser vi kompetensförsörjningen på gles- och landsbygden	49
3.23 Ämne: Hur kan vi skapa en välfungerande kollektivtrafik på landsbygden? Kan samordning vara en pusselbit?	50
3.24 Ämne: Trygghet för lokala utvecklingsbolag och deras risktagande vid offentligt åtagande	51
3.25 Ämne: Boende och trygghetsboende på landsbygden	53
3.26 Ämne: Ökad förädling desto närmare råvaran.....	55

3.27	Ämne: Distansundervisning	56
3.28	Ämne: Ekonomiskt möjliggörande av konsumtion av lokalt/regionalt producerad mat eller andra varor (jmf EUs regelverk).....	58
3.29	Ämne: Slakteriet i Skara läggs ner. Måste vi ha åksjuk mat?.....	60
3.30	Ämne: Utvecklingsplaner med längre perspektiv – 30 år.....	61
3.31	Mötesplatser och servicepunkter	63
3.32	Ämne: Vattenbruk som utvecklingsmöjlighet på landsbygden.....	65
3.33	Ämne: Unga på landsbygden. Attityder till unga, storstadsnormer	66
3.34	Ämne: Ungas organisering, landsbygden <3 föreningsliv	68
3.35	Ämne: Rättvisare regionala stöd med RURIX – ett nytt glesbygdsmått	70
3.36	Ämne: Lanthandel.....	72
3.37	Ämne: Undanröja statliga och kommunala hinder för utveckling	74
3.38	Ämne: Ökad samverkan mellan svenskar och nya svenskar på landsbygden.....	76
3.39	Ämne: Nybyggnation	78
3.40	Ämne: För säker matförsörjning krävs omfattande ekologisk odling lokalt.	81
3.41	Ämne: Hur locka stadsbor till landsbygd.....	82
3.42	Ämne: Använd våra ”nya svenskar” i landsbygdsutvecklingen	84
3.43	Hur arbetar vi helhjärtat för att stärka landsbygden?	85
3.44	Ämne: Hela Sverige ska lira, folkmusikens betydelse för ungdomar på landsbygden.....	87
3.45	Ämne: Ledarskap för attitydförändringar	88
3.46	Ämne: Integration / Samarbete stad och landsbygd för ökad inflyttning och integration	91
3.47	Ämne: Folkhälsa och momsfordelning	93
3.48	Ämne: Biogas in + ut	94
3.49	Ämne: The blue economy.....	96
3.50	Ämne: Fiber åt alla.....	97
3.51	Arbete och Social ekonomi (Sociala företag)	99
3.52	Ämne: Kulturen som utveckling	100
3.53	Ämne: Idag kostar transporterna på landsbygdsvägarna 1000-tals miljoner kronor mer än om de utförs på bra vägar och transporterna kostar mer i norr än söder.	101
3.54	Ämne: Staden som norm	102
3.55	Ämne: Hur främjar vi självhushållning och småskalighet på landsbygden?.....	103
3.56	Ämne: Behöver Sverige en långsiktig livsmedelsstrategi?	105
3.57	Ämne: Hur kan vi skapa en välfungerande kollektivtrafik för landsbygden, kan samåkning vara en pusselbit?	106
3.58	Ämne: Lokal ekonomi	107
3.59	Ämne: Getmjölk	109
3.60	Ämne: Utveckla arbetet i byarörelsen med digitala verktyg.....	110

3.61	Ämne: Hur kan vi skapa fungerande kollektivtrafik	111
3.62	Ämne: Ungas förutsättningar och möjligheter på landsbygden; attityder och normer	112
3.63	Ämne: Mötesplatser för utveckling.....	113
3.64	Ämne: Lanthandel 3.0	115
3.65	Ämne: Lokalt ledd utveckling med fyra fonder.....	116
3.66	Ämne: Jobbar Hela Sverige ska leva med rätt grejer?	118

1 Inledning

Landsbygdsriksdagen 2014 (LBRD) genomfördes den 16-18 maj på Göranssons Arena, i Sandviken med c:a 700 deltagare. Lördagen genomfördes som en Open Space-konferens. Deltagarna representerade länsbygderåd, medlemsorganisationer och samverkanspartners från hela Sverige.

Dokumentets inledning presenterar bakgrund, syfte och beskriver arbetsprocessen. I kapitel 2 redovisas hur arbetet går vidare. Där presenteras även de 34 initiativ som togs i slutet av dagen. De 64 arbetsrapporter som producerades under dagen återfinns i kapitel 3. Utvärderingsreflektioner återfinns i bilagan.

1.1 Bakgrund, syfte och tema

Hela Sverige Ska Levas (HSSL:s) mål och verksamhetsidé är lokal utveckling för hållbara bygder i ett hållbart samhälle. Vi ska stärka identiteten och samhörigheten och vässa de lokala utvecklingsgrupperna i deras verksamhet.

Syftet med LBRD är att ge engagerade människor på regional och lokal nivå möjlighet att vara med och påverka de politiska strategier, som formuleras och beslutas av våra politiker på riksnivå. Via processen Open Space har viktiga lokala, regionala och rikspolitiska frågor arbetats fram, för att ligga till grund för politikerutfrågning under själva LBRD samt för bearbetningen av ett framtida landbygdspolitiskt program.

Konferensens tema var: **En livskraftig landsbygd i Sverige. Hur gör vi det möjligt?**

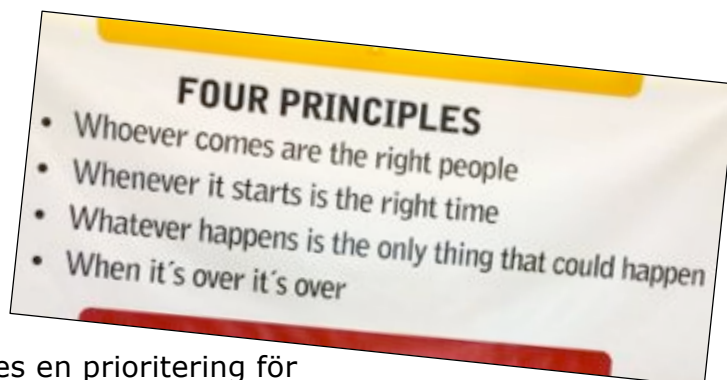
1.2 Arbetsprocessen (Open Space-metoden)

Open Space-konferensen startade på morgonen i 7 koncentriska cirklar inne på Göranssons arena. Efter en kort introduktion inbjöds deltagarna att ta upp de frågor och idéer som de tyckte var mest intressanta.

Det fanns inga på förhand formulerade frågeställningar. Däremot fanns ett tidsschema, som gav en struktur för arbetet, samt ledstjärnor för samvaron.

Väggarna fylldes av idéer och förslag att arbeta med under dagen. Varje deltagare valde sedan var denne ville delta under de tre arbetspassen. Dokumentatorer fanns för varje grupp. Totalt producerades hela 64 arbetsrapporter.

De fyra principerna och lagen om rörlighet/"använd fötterna" är ledstjärnor i "Open Space". De tydliggör vars och ens ansvar att följa sitt engagemang och använda tiden på bästa sätt. Lagen betyder att du kan gå vart du vill, när du vill, så att du hela tiden kan lära och/eller tillföra något.

Under senare delen av dagen gjordes en prioritering för att vaska fram de frågor som anses viktigast för en livskraftig landsbygd i Sverige. Resultaten bearbetades av HSSL:s styrelse. Ämnena grupperades till kluster och rösterna vägdes samman. Resultaten användes som underlag till söndagens

partiledardebatt. Det ligger även till grund för ett landsbygdspolitiskt program som HSSL ska ta fram under hösten 2014.

Alla hade dessutom möjlighet att ta initiativ till fortsatt arbete. Totalt togs 34 initiativ.

Open Space-mötet leddes av Thomas Herrmann, Open Space Consulting.

För mer info och praktiska tips om metoden, se: www.openspaceconsulting.com

2 Konferensens resultat och fortsatta process?

Konferensen resulterade alltså konkret i 64 arbetsrapporter, en prioritering och 34 initiativ. Nedan presenteras resultaten och den fortsatta processen.

2.1 Resultat av prioriteringsprocessen

Under den avslutande delen av konferensen fick alla deltagare vara med att rösta fram de frågor som de anser vara viktigast för en livskraftig landsbygd i Sverige.

Efter avslutningen arbetade HSSLs styrelse för att skapa en överblick i materialet genom att gruppera ihop ämnena som hör samman, till ämnesområden. Nedan redovisas de olika ämnesområdena, deras totala poäng samt hur många poäng varje enskilt ämne fick.

Ämne	Röster
Omställning	
Staden som norm en myt att punktera	11
Samägd småskalig egen energi	11
Biogas in + ut	6
Omställning	11
För säker matförsörjning krävs omfattande ekologisk odling lokalt	27
Hur främja självhushållning och småskalighet på landsbygden?	16
Hur kan vi skapa fungerande kollektivtrafik	15
Måste man ha bil och körkort på landsbygden	3
Nyckelproblemet: ekonomiskt möjliggörande av konsumtion av lokalt producerad mat och andra varor.	13
Hur kan vi skapa en välfungerande kollektivtrafik för landsbygden. Kan samåkning vara en pusselbit? Kollektivtrafik där busslinjer saknas.	6
Hur kan vi skapa en välfungerande kollektivtrafik för landsbygden – kan samåkning vara en pusselbit	11
SUMMA:	130
Mångfald	
Ökad samverkan mellan svenskar och nya svenskar på landsbygden	19
Ökat samarbete mellan stad och landsbygd för inflyttning och integration.	19
Integration	24
Låt våra nya svenskar delta i landsbygdsutveckling	16
Hur skapar vi en positiv attityd ute i små och stora byar	14
Hur locka stadsbor till landsbygden?	13
Jämställdhet, alla är välkomna	10
Ledarskap för attitydförändring, start nu.	9
Hur arbetar vi med utanförskap på landsbygden?	5
SUMMA:	129
Lokal ekonomi	
Återföring av skatten på vattenkraftsfastigheter till det län/region/kommun som fastigheten ligger i.	29

Finansiering av nybyggnation	21
Lokal ekonomi.	19
Kvinnors idéer och innovationer livsviktiga för landsbygden	17
Idag kostar transporter på landsbygdens vägar tusentals kronor och mer än om de utfördes på bra vägar och mer i norr än i söder.	9
The blue economy. Lokalsamhällen med full sysselsättning.	4
Trygghet för lokala utvecklingsbolag och deras risktagande vid offentligt åtagande typ bygge av förskola – äldreboende. Användarvänligt finansiellt kapital i en lokal ekonomi.	12
SUMMA:	111
Fiber/bredband/telefoni	
Fiber åt alla, förutsättning för företag och boende.	37
Kommunikationer, fiber, bredband	36
Incitament för att fler ska kunna ta med sig jobbet till landsbygd	17
Mobiltelefoni	8
Bredband till hela Sverige genom avdrag via fastighetsskatten (kommunala avgifter).	5
Utveckla arbetet i byarörelsen med digitala verktyg	4
SUMMA:	107
Service	
Mötesplatser och service på landsbygden	37
Lanthandelns situation – inspel till SOU. Hur förbättra?	22
Boende på landsbygden	19
Mötesplatser för utveckling	14
Låt Systembolagets ombud få hålla ett "officiellt lager".	5
Trygghet boende i landsbygd	4
SUMMA:	101
Jordbruk/lokal förädling	
Behöver Sverige en långsiktig livsmedelsstrategi	26
Jorden och skogens roll i landsbygdsutveckling	18
Folkhälsa-momsfördelning bra mat/ dålig mat	14
Ökad förädling desto närmare råvaran	9
Vattenbruk som utvecklingsmöjlighet	7
Andelsjordbruk	3
Slakteriet i Skara läggs ner. Måste vi ha åksjuk mat?	3
Mjölk - getmjölk	1
SUMMA:	81
Unga	
Ungas organisering på landsbygden <3 föreningslivet	22
Ungas förutsättningar på landsbygden. Attityder, normer m.m.	19
Unga på landsbygden attityder storstadsnorm	19
Hela Sverige ska lira, folkmusikens betydelse för ungdomar på landsbygden	2
SUMMA:	62

Statliga och kommunala hinder	
Hur undanröja statliga och kommunala hinder för utvecklingen av landsbygden	33
Anpassa lagstigningar förordningar utifrån landsbygdens villkor PBL miljöbalken, direktiv m.m.	18
SUMMA:	51
Skolutveckling	
Sluta centralisera skolor	18
Hur löser vi kompetensförsörjningen på gles- och landsbygd	17
Distansundervisning	9
Förskola på landsbygden	4
SUMMA:	48
Skapa arbetstillfällen via sociala företag	
Socialt företagande	41
Arbete/ social ekonomi	1
SUMMA:	42
Turism	32
Stöd	
Lokalt ledd utveckling med fyra fonder	17
Rättvisare regionala stöd med Rurix – ett nytt glesbygds mått	8
Långsiktiga utvecklingsplaner, minst 30år	6
Många olika sorters stöd till lokalt engagemang och initiativ.	1
SUMMA:	32
Kultur	
Kultur gör skillnad	15
Kultur som utveckling	8
SUMMA:	23
Frågor att prioritera/utvärdering	
På vilket sätt bör arbetet med en livskraftig landsbygd stödjas mer helhjärtat i vårt land.	15
Jobbar hela Sverige ska leva med rätt grejer?	12
SUMMA:	27
Europeiskt samarbete	
European rural parlament	5
TOTALT ANTAL RÖSTER:	981

2.2 Initiativ

Under dagen fanns möjlighet att ta initiativ till fortsatt aktivitet. 34 initiativ togs och många har skrivit upp att de vill delta i fortsättningen. Vill du medverka i arbetet med något initiativ, så kontakta initiativtagaren (som naturligtvis välkomnar en humla ☺) och berätta att du vill delta.

Samtliga initiativ är listade nedan.

Initiativ	Initiativtagare/epost
Hur utveckla användning av och kunskap om ekosystemtjänster samt hur det kan vara ekonomiskt lönsamt att satsa på.	Gustav Broms – gustav.broms@gmail.com
Sprida kunskap om svensk matproduktion – motorn för på landsbygden för hållbar tillväxt.	Maria Jonsson, LRF Gävleborg – maria.hertsp@gmail.com - 070-392 74 70
Bilden av landsbygd fotografera till Wikipedia	Marianne Nord – nord.marianne@gmail.com
Skapa ett digitalt nät för kultur, utbildning och public service till hela landet.	Mats Erixon – mex@kth.se
Ung i bygdegården – ungdomsprojekt i bygdegårdar runt om i landet www.bygdegardarna.se/ungibygdegarden	My Fransson – my@bygdegardarna.se
Nybrukarna www.nybrukarna.se . Utforska hur vi skapar en lokal hållbar livsmedelsproduktion.	maja@klimatmat.se
Strandsskyddsdispenser +-	Kalle Bylin – bylins@algonet.se
Riskkonferens med #ungapålandsbygden 21-22 september	Josefin Heed – josefin.heed@helasverige.se
Mötesplatser som förutsättning för kommunikation	bengt@rovide.se
Camp Igge – ett koncept för idrott, rekreation och kultur. Drivs av Iggesunds IK på området Ankarmon	laila@campigge.se
Mobilsamåkning - samåkningstjänst för landsbygden. www.mobilsamakning.se	maja@mobilsamakning.se - 0735 – 81 14 22
Rikskonferens om social ekonomi.	Ricardo.alvarado@helasverige.se - 0736-16 08 13
En hjälpförening i hemmet och utanför hemmet.	Pia Nygårds – 076-105 33 33
Hur kan vi få farbara vägar på landsbygden.	Mikael.naslund@revriks.se
Kultur gör skillnad. HSSL i Åmål 2015.	Inger Kraft Etzler - inger@nordvast.se
Landsbygd 2.0 – åldersöverskridande processer för	Lovisa Persson –

utveckling på landsbygden.	lovisa.persson@viunga.se - josefin.heed@helasverige.se
Nationell ledarskaps utbildning med fokus attityd/norm förändring inklusive stad/land, inre omställning , jämställdhet, byanda – person, organisation och samhällsnivå	Johanna Wallin – jw@gallerihafors.se - 0702 – 78 11 79
Järnväg Västerdalsbanans överlevnad – utbyggnad	Kerstin Danielson - info@kdtextil.se - 070 – 56 20 138
Folkhälsa Momsfördelning bra/dålig mat	Kjell Gröndal – kjell@ladasen.se - 0734 – 33 12 00
Utanförskap	Marie-Anne Björn – mabjorn@hotmail.com - 070 – 311 44 88
Plantera Äppelträd	Margith Backlund – margith.backlund@soderhamn.com
Analys av regelkrångel	Per-Inge Planefors – planefors@live.se
Ta fram studiematerial för den digitala byutvecklingsgruppen/byalaget	Magnus Holmberg, Länsbygderådet Dalarna
Utveckla mobila internetnätet i övre Norrlands byar!	Nils Lahti – nilslahti@gmail.com - 073 – 817 11 53
Småskalig energiproduktion från minde vattendrag/småforsar	Eva Hallberg – selectronic@telia.com - 0722 – 12 98 45
Finansiering av nybyggnation. Ta kontakt med riksdagen i ärendet.	Claes Bergqvist – claesbergqvist@telia.com
Räkning till Regeringen	Johnny Torvaldsson
Arbeta för förenklade regler att bygga sjönära på landsbygden	Mikael Andersson – mikael.andersson@centerpartiet.se
Omställning	Ann-Louise Hagström – al_hagstrom@outlook.com

Lanthandel 3.0 Försök i Kalmar och Västernorrland län – Handlarn som är ombud för Systemet, får hålla ett litet lager.	Carl Samuelson – hogarp@gmail.com - 0706 – 98 18 00
Lönsamhet i föreningslivet med hjälp av <3. Nätverksmarknadsföring. En marknadslösning för kapitalfördelning.	Niklas Persson – 073 – 849 40 47
Förenkla byggande på landsbygden	Ola Johansson – ola.johansson@centerpartiet.se
Locka spetskompetens till landsbygden.	Marie Wallström – marie.wallstrom@senseair.com
Sms-satsning 100kr under jultid och imorgon på avslutningsdagen på Landsbygdsriksdagen. Stödja från storstaden till hemtrakten.	Länsbygderådet i Stockholms län. stockholm@helasverige.se

2.3 Hur går arbetet vidare?

HSSL's styrelse kommer att genomföra ett första uppföljningsmöte redan den 4 juni. Då analyseras resultaten vidare och nästa steg planeras bli för arbetet med det landsbygdspolitiska programmet.

En mer omfattande uppföljning kommer att genomföras under hösten 2014. Då börjar vi följa upp resultat/effekter av utvecklingsarbetet. Återkoppling kommer att kunna ske både i samband med höstmötet och ordförandekonferenser.

Allt det material som producerats idag innehåller en mängd idéer som kan komma till nytta i olika sammanhang i framtiden. Du har lärt känna nya människor och byggt nya nätverk. Låt oss ta tillvara detta i vårt fortsatta arbete för en livskraftig landsbygd i Sverige.

3 Arbetsrapporter

3.1 Ämne: Mobiltelefoni

Initiativtagare: Sven-Erik Bucht

Antal deltagare: 10

Sammanfattning:

Ämnet öppnades för att det finns en problematik på landsbygden med att mobiltelefonin inte fungerar. Samtal bryts, det finns ibland ingen teckning alls, inte heller internet fungerar och då den fasta telefonin försvinner förvärras problematiken. De moderna mobilerna ställer högre krav på en fungerande datatrafik. Då datatrafiken inte fungerar drabbas främst småföretagare inom turism, vars datatrafik slutar fungera då många besökare använder det samtidigt. Framförallt unga kvinnor drabbas hårt.

Ett fungerande mobilnät bör finnas på landsbygden både för denna och kommande generation, det är en förutsättning för att kunna bo och arbeta permanent på landsbygden. Problemet är att stora mobiloperatörer helst vill etablera sig i Stockholm, där det finns pengar att tjäna. Gruppen anser dock att det inte bör vara en marknadsfråga, utan även en samhällsfråga.

Problemen är svåra och dyra att åtgärda, exempelvis kostar en mast 2 miljoner kronor att bygga. Mobiloperatörerna vill ha hjälp av kommunen med att bygga master, med elförsörjning, fiber, markavtal och hjälp med överklaganden.

Enligt LEK-lagen ska alla ha rätt till telefoni där en bor, och ha rätt till 1 megabit internet. Denna storlek räcker inte på långa vägar då många har både smarttelefoner och datorer i sina hem.

För att komma åt problemet behövs radikala beslut från politiker till exempel genom täckningskrav, att licens ges till att bygga ut i Stockholm om operatören även bygger på landet och att denna licens ska kunna dras in om kraven inte uppfylls. Man måste nyttja alla frekvenser för att tillgodose landsbygdens möjligheter, även 4:50 bandet för mobil telefoni.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Mobiltelefoni är oerhört viktigt ute på Sveriges landsbygd. Det är en demokratifråga.
- Ett större nationellt ansvar behövs för att få täckning i hela landet och det bör ställas krav på marknaden. (täckningskrav)
- Landsbygdens folk är beredda att bidra för att detta ska bli verklighet.

Nästa steg?

3.2 Ämne: Turism

Initiativtagare: Håkan Lindholm, Hela Sverige ska leva

Antal deltagare: 32

Sammanfattning:

Vi borde samla all turistverksamheter till ett nätverk- då kan man som konsument få en samlad bild av ett bra förpackat turistpaket.

Kommunens arbete är väsentligt- "men vi som inte bor i Jämtland då?". De måste visa intresse och vara aktiva. Infrastrukturen hämmar/hjälper turismen.

KONTAKT Hur fångar vi den nysvenska/utländska kompetensen för att utveckla turismen och få samarbetspartners i andra länder? Och få de små turistverksamheterna att få dessa kontakter? Kartlägga de resurser som finns (hela Sverige ska leva) och sy ihop de organisationer som jobbar för samma sak.

Vi måste se värdet i den svenska naturen, och framförallt ta mer/rätt betalt för det vi gör.

Få turister att ta de små vägarna istället för E4an. Resa, stopp, omväg- Är det värt det?

Bolag som "destination"- säljer in det vi paketerar- ska agera på en global marknad. Att få kontakt med dessa bolag och erkänna att vi har något värdefullt att erbjuda. Förpacka det vi ser som tyst, mörkt och tråkigt som "lugnt, fridfullt och stjärnklart". Det behöver inte vara så krångligt.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Hela Sverige ska leva- ska förmedla kontakter och kompetens till turistverksamheter för att ta tillvara på kompetens från människor med annan bakgrund.
- Knyta ihop ett nätverk och samla det till ett forum
- Vara stolta och se värdet i det vi har i Sverige

Nästa steg?

Hela Sverige ska leva- ska kartlägga Sveriges turistverksamheter och skapa ett forum för att gynna varandra och för att rätt kontakter (utländska) ska hitta till företagarna

3.3 Ämne: Sluta centralisera skolor

Initiativtagare: Sandra Eriksson, Kalix

Antal deltagare: 12-15

Sammanfattning:

Samma sträck att åka till byn som från staden för att ta sig till skolan. Man kan istället då ha skolan i byn för staden.

Integration av att bussa ut elever till ytterområdena för de elever som kommer som nya till Sverige för att få en integration på landsbygden. Man vill ha skola i de låga åldrarna där man bor. Profileringar kan de underlätta, exempel att man kör ekologisk/närproducerad mat eller musik, kultur, de privata kan marknadsföra sig enklare. I kommunala skolor är det svårare att bryta mot EU-reglerna. I upphandlingar går det att rikta in sig på en skola och gör mindre upphandlingar.

Vilka metoder kan man jobba med (inte framtiden att bussa runt elever). När kan man inte kvalitetssäkra, är distansmetoder framtiden, den fysiska platsen blir mindre viktig. Tekniken i betänkande om fjärrundervisningen är gammal teknik. Fjärr-läraren på annan plats. Att man kan tillfälligt ta in den kompetens som behövs vid enstaka tillfällen.

Från kommunal nedläggning till friskola- ta in de timmar de behöver i de ämnen där man inte kan fylla upp en lärartjänst. Man kan samla ihop flera skolor som har ex undervisning i kinesiska samtidigt.

Miljön för barnen är viktigt, centralisera mer utåt, där de fina bra miljöerna finns. Det blir helt andra lekar och mindre bråk bland barnen. Så att barnen får del av detta och nytta av det när de är i rätt ålder.

Ekonomi: lokalkostnaden blir ofta lägre i byskolorna, buss kostnaden blir desamma. Sociala aspekten- fonder, barn som far illa. Ju yngre barn ju lägre kostnad- tidiga insatser ger lägre kostnader.

Myter om att småskolor är dyra. Kostnaden procentuellt är högre men inte i kronor och ören- elevpengen. Elevpengen ska betala allt. Det måste vara upp till 50 elever för att det ska gå ihop.

Människor som bor på landsbygd ska samma rättigheter som man har i staden, det kan därför behövas extra hjälp i uppstarten och den finns intresse för utflyttning när det finns en förskola som sedan ger en positiv spiral.

Forskningsområden om är det lönsamt att behålla byskolan för samhället??

Den regionala satsningen är så liten för livskvalitén. Små barn ska ha nära till skolan, lärarna hävdar att det blir sämre. Politikerna/pedagogerna blir en jobbig diskussion.

-Förslag: Från Norrtälje, de som inte gick att lösa- kvalitet i skolan med andra ögon.

De små skolorna har inte problem med att fylla tjänster. Lärare kan vara lärare och även fjärrlärare på/från sin egen skola.

Politiskt kan man få det man vill. Man köper de argument man vill. Mellan-skolorna är de dyraste. Det fattas pengar/hamnar pengar på administration hos kommunen, pengar från enheterna/nämnderna kommer inte ut. Salsa-modellen. Det är nog inte i skolan/förskolan som besparingarna ska vara, utan andra delar av kommunens verksamheter. 40-50% försvinner.

Hyrorna för skolorna blir ofta schablonhyror i hela kommunen. Det finns många som tror saker, skolor ska behandlas lika. Lokalkostnaden är ofta mindre.

Friskolorna starta ofta på mindre elever än vad kommunen ser som rimligt. Kommunens underskott ska jämnas hos friskolor också.

Hälsoaspekten i skolorna är låg då många skolbyggnader ligger i samma ålder och har inte underhållits. Skolan borde förstärkas på de stora områdena. Verksamheterna har prioriterats och inte underhållet. Att det dåliga underhållet inte bara beror på politikerna, det har inte avsatts till det. Hälsofrågan har inte blivit tagen i. "ett förstärkande skulle inte göra det bättre" "kommunen har en organisation som håller sig om ryggen".

Den lilla skolan är av betydelse, är inte skolexpertisen-tjänstemän inte lärare med på noterna och vad som är bäst och inte ha helhetssynen. Tjänstemännen/nämnden ingenmansland, jobbar emot varandra.

Vad är viktigt för byskolorna? Diskuterades vem har helhetsansvaret, vad är ekonomiskt rimligt, var går pengarna. Samtal mellan om kommunala skolor och friskolor vad som är bra för landsbygden.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Den lilla skolan positiva effekter för samhället
- Fjärrundervisning
- Vem har helhetssyns ansvaret för skolan och skolans betydelse för landsbygden

Nästa steg?

3.4 Ämne: Andelsjordbruk

Initiativtagare: Annie Bergman

Antal deltagare: 14

Sammanfattning: Generationsväxlingar problematiska – mångas bakgrund. Problematiskt med stora syskonskaror i arvet, speciellt med ökat värde på jordbruksmark. Det finns inte alltid en möjlighet att köpa ut varandra även om det finns ett intresse. Byggnaderna å andra sidan inte värt särskilt mycket, byggnaderna kan snarare bli en belastning. Lägga ned eller investera? Kan vara stora summor som måste investeras.

Många fördelar kunde ses i och med olika former av andelsjordbruk. Riskspridning i och med kundernas deläggande. Likviditeten förbättras för den som odlar, då insatsen kommer från kunderna på våren då det ofta är svårt för bonden. Vad som satsas kan därmed komma tillbaka till investeraren mångfaldigt, alternativt inte alls i skala med investeringen beroende på skörd.

Andelsjordbruket är dock något som kan ske på olika vis och de har alla sina egna styrkor och svagheter. De kan fungera olika bra beroende på sammanhang. Något som är gemensamt är dock att det oftast blir både en riskspridning och en spridning av kunskap. Nya människor kommer med nya perspektiv.

Bönderna letar efter smarta lösningar men kanske är osäkra på hur en direktförsäljning till kund och liknande bör ske. Det riskerar mer att göra en direktförsäljning då det är så att kunden inte är lika säker inkomst som slakteriet. Logistiken viktig för att det ska gå ihop, men om det lyckas så blir det en bra nära kontakt mellan producent och konsument.

Andelsjordbruk kanske ett sätt att bredda din produktion? Viljan att komma ut på landsbygden kan vara delvis baserad på viljan att kontrollera sina egna livsmedel. Detta kanske är andelsjordbrukets största tillgång; Om det så är en självhushållning, via matchmaking eller bättre lokala kanaler för att hitta bönderna.

Problematik med register på webben är att det lätt blir föråldrat, om bönderna själva är inkluderade kan deras förändringar i produktionen kanske inte synas.

Är det en romantiserad bild av andelsjordbruk som finns? Det finns höga krav på att driva lantbruksföretag, lagstiftat både nationellt och från EU, samt har stora ekonomiska risker, och det är inte något som endast kan göras ideellt utan tanke. Blir andelsjordbruket något som alla delaktiga kan leva på? Gården måste bli väldigt stor. Är det kanske något som måste ses endast som en bisyssla? Kan vara positivt för en livskraftig landsbygd i alla fall, men är det verkligen något som vi kan se som de nya inkomstkällorna?

Kanske är det viktigt att ha just dessa som inte följer systemet till hundra procent, att gå utanför den homogena samhällsbilden. Genom att öppna upp för andelsjordbruk kanske vi får den diversifiering som vår landsbygd behöver.

Att öka med ett antal kvartstjänster, likväl som heltidstjänster, kan vara en av de viktiga lösningarna för att ge folk möjligheter till att stanna på landsbygden. Det som kan argumenteras är att även om andelsjordbruket inte kommer att

försörja hela gruppen till hundra procent så kan det vara en av de bisysslor som gör det möjligt för människor att bo kvar på landsbygden.

En positiv sak som sågs under diskussionen var uppöppningen av kommunala uppköp.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Massa möjligheter till matchmaking mellan producent och konsument, i olika former. Detta borde utvecklas mera.
- Modernisera jordbruket på marknadssidan.
- Mångfalden centralt för landsbygdens överlevnad. Vi kommer att behöva stort som smått för att klara nutida och framtida utmaningar.

Nästa steg?

- Utforskande av hur andelsjordbruk kan se ut, hitta forum och arenor för olika parter på olika nivåer och inom olika sektorer kan finna varandra.
- Hitta lösningar för ägarskiften, kanske kan övertaget ske i delar. Ta saker i steg, både ekonomiskt och ansvarsmässigt.
- Är andelsjordbruk kanske en lösning för ensamheten hos bönderna? Det är ju katastrofalt för den sociala hållbarheten, människorna och djuren.

3.5 Ämne: Socialt företagande

Initiativtagare: Lotta Johansson, Pia Torstensson och Ricardo.

Antal deltagare: 24

Sammanfattning:

Socialt företagande är en viktig politisk fråga och aktuellt i valrörelsen. Inom EU är det ett högre prioriterat utvecklingsområde än vad det är för svenska politiker.

Kommuner sköter mycket praktiskt arbete i byn men ofta dåligt. Det finns folk på landet som vill sköta den här typen av arbete och arbeta i byn. Många typer av verksamheter kan utgöra sociala företag och det behövs en bredd inom många branscher. Ansvaret behöver förflyttas från de som är ansvariga idag (Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och kommunen) till individen. Det behöver föras en dialog med alla berörda, även de utsatta.

Kunskapen hos arbetsförmedlingen viktig, se verkligheten för att få kunskap om människorna. Utbildningar i hur man startar detta – de som får resurser från staten har inga utbildningar i detta.

Lyfta företagare och företagandet – se det framför socialt utanförskap. Samhället använda pengarna på ett hållbart sett, i det inkl socialt företagande som en punkt.

Mäta effekten av företagande – tillväxt, hur mycket samhället vinner framför ekonomisk lönsamhet.

Människorna har olika behov som måste beaktas. Problem att få stöttning och förståelse från kommun och offentliga sektorer. Inställningen hindrar och måste påverkas. Arbeta utifrån människorna.

Se till företagandet och inte bara det sociala. Näringslivet och inte socialnämnden.

Rätt till ersättning framhålls inte. Den ekonomiska tryggheten är viktig. Reglerna måste ses över eftersom det behövs ett mer långsiktigt stöd. Överenskommelserna idéburna och offentliga sektorn måste frågorna lyftas regionalt och lokalt.

Vända på myndighetstänket för att människor ska hjälpas hitta vägen framåt.

Socialt företagande:

Människor i utanförskap som tillsammans bildar någon typ av företagande som de är delaktiga och drivande i.

Utmaningen upphandling mellan kommun, landsting. De i utanförskap vill också vara med och göra någonting, måste förstå att även de som inte kan arbeta heltid och är fullt friska kan vara med.

Olika bilder av socialt företagande. En kärna i varje, i vissa företag bara samvaro (rikare innehåll i livet) och andra för rehabilitering, tjäna pengar etcetera. Se resurserna som finns på landsbygden.

Skriver avtal: är överallt. Till exempel kooperativ.

Nå fram till politikerna genom att förändra tänket och framhålla kompetensen som finns i socialt företagande. Idag är socialt företagande inte viktigt i de politiska programmen, hur ska vi få politikerna att lyssna?

Ekonomiska mål för Sverige, viktigt med sysselsättningsmål. Sysselsättning och ekonomi mot varandra.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Vad står om socialt företagande i partiernas respektive program?
- Vilka partier är villiga att arbeta för EU-strategin kring socialt företagande?
- Visa att socialt företagande innebär både social och ekonomisk tillväxt.

Nästa steg?

Ta kontakt med och påverka politikerna.

3.6 Ämne: Kultur gör skillnad

Initiativtagare: Inger Kraft Etzler

Antal deltagare: 18

Sammanfattning:

Varför kultur är viktigt: Nationell kulturkonferens vartannat år, "Kultur Gör Skillnad", 2015 i Åmål, initiativtagaren är projektledare. Man borde prata om vård, skola omsorg KULTUR, eftersom det spelar så stor roll för människors välbefinnande. På landsbygden är det ovanligt att stora, kända författare kommer och har möten men initiativtagaren har varit med om det och tycker att det är viktigt. När nya kulturordningen kom pratade man om skaparna och konsumenterna men man glömmer ofta bort arrangörerna. Det behövs vana arrangörer för att lyckas få till nåt på landsbygden. Det är också viktigt med samverkan, att större organisationer är intresserade av att backa upp små kulturarrangemang.

Två aspekter av landsbygdskultur: rätt att få ta del av kulturen och gemenskapen som föds av att göra det tillsammans.

Nässelfrossa: Organisation i Blekinge som samordnar olika kulturarrangörer, har varit väldigt framgångsrikt. Man kan inte ställa aktörer mot varann utan måste jobba ihop.

Kulturting kom fram till att man skulle gå ut i skolor och på bibliotek för att nå unga om litteratur.

Kulturskolan i Strömsund har anställt en danspedagog och breddar därmed vad kultur är. Man måste räkna in många olika aspekter och inte snöa in sig på ett spår. Det är viktigt att kulturskolan är gratis, jätteviktigt i fattiga kommuner, många barn som har svårt att koncentrera sig trivs väldigt bra där.

Hur fångar vi upp de duktiga arrangörerna som finns runt om i landet?

Kommunen och föreningen går ihop och finansierar aktiviteter. Men det kan vara svårt i mindre byar som ligger långt från kommunen och inte har råd att arrangera större evenemang? Samverkan är en lösning, mellan byar och med större organisationer som kan hjälpa till att finansiera. Finns det en idé, löser sig ofta organisering och finansiering. Det behöver inte kosta så mycket, man får börja i liten skala.

Man ser ofta inte de möjligheter som finns som t.ex. tomma gårdar. Ungdomar är ofta duktiga på att organisera och fixa egen finansiering, så pengar är inte alltid det stora problemet.

Vi sätter ner foten och säger att kultur är viktigt för en välmående landsbygd. Men även andra delar av Sverige, som t.ex. förorten där man ofta har lokalproblem.

Vad hände med samverkansmodellen? Så mycket pengar som man trodde man skulle kunna få los fick man inte. Men det som hände var att de ideella blev synligare.

Behövs mellanhänderna som bara jobbar med att betala ut pengarna, et är ju arrangörerna som gör allt jobbet, de borde ha alla pengarna.

Finns det någonstans en årlig sammanfattning av alla kulturaktiviteter i Sverige? Ett årsjul för kulturen. Det finns ett kulturstudieförbund som samlar all typ av kultur.

Kultursamverkansmodellen är till för att organisera den regionala kulturen. Kan ibland vara svårt för ideella att ta del av den processen, så det måste vi bli bättre på.

Kulturen har en avgörande roll för nya människor om kommer till varje, att byta kultur med varandra och bjuda in till detta.

Hur kan man lösa att det finns tomma lokaler på landet och lokalbrist i förorten.

Det finns länsfunktioner för kultur men inget krav på att dessa ska verka i hela länet, hellre stort i stan än flera små på landet.

Kan vara svårt att få människor att förstå att kultur är nåt för alla, att människor inte ska skrämmas bort utan vilja ta del. I dagens samhälle får inte alla del av kulturen och det måste det vara redan från början.

Tre tips: - teater Västernorrland behöver scener när de bygger om, bygdegårdarna borde erbjuda plats!

- Det är väl ingen konst att läsa, projekt på jul med litteratur, författare och trevlig miljö.

Det är svårt att nå ut till unga, försök har gjorts på ungdomsgårdar bl.a. men det är svårt. Skulle behövas unga som är med och organiserar aktiviteter för att unga ska lockas av dem.

Om kulturen inte är för alla, hur ska då t.ex. invandrare få tillgång till den.

Det finns två stora grupper som är del i kulturarrangemangen och det är ungdomar inom musiken och damer i diverse andra sammanhang. Dessa grupper är ofta inte prioriterade i samhället och är det därför de blir icke prioriterade i politik. Även om det finns många kvinnor på kulturbefattningar i kommunen så har den nämnden lite att säga till om i förhållande till andra.

Man är rädd för kulturen eftersom man inte vet vart den ska ta vägen och inte kan kontrollera den.

De tre viktigaste slutsatserna:

Arrangörerna måste fångas upp och organiseras , det är ofta den felande länken i kedjan.

Kultur är viktigt för landsbygden, men även för förorter. Den behöver bli tillgänglig för alla, för att t.ex. integrera invandrare. Kulturskolan har en viktig roll. Samverkan mellan organisationer, byar har en nyckelroll för finansiering.

Är kultur lågt prioriterat politiskt för att de grupper som sysslar med det är damer och unga, diskriminerade?

Nästa steg?

Kulturting Söderhamn, bra sätt att samla idéer.

Kultur gör skillnad, nationell kulturkonferens i Åmål 2015, ska hållas vartannat år
Nässelfrossa i Blekinge – sammanslutning av föreningar och småföretagare,
hjälper till med stöd och marknadsföring bl.a.

3.7 Ämne: European Rural parlament

Initiativtagare: Vanessa Hallhead

Antal deltagare: 14

Sammanfattning:

Om framtiden för European Rural Parlament. Hur vi får bottom-up perspektiv att möta top-down för att säkra att det finns parter på olika nivåer som kan mötas och höra varandra. Få agendan fram till Politikerna. Göra något viktigt för varje land, många frågor liknar varandra. De lokala rösterna hörs inte upp till högre Europa nivå. Hur förändrar vi strukturen för att ge de lokala en tydligare röst. Det måste finnas en länk mellan det Urbana och Rurala. Behövs nätverk på många olika nivåer. Mer kunskap om varandra, vi behöver skapa en mosaikbild där alla måste vara involverade och representerade. Vi måste se till hela Europa och se de olika rurala verkligheter, få förståelse länders attityder och acceptans. ERP är de ruralas röst och måste förbli så. Viktigt med Landsbygdsriksdagar. Vi måste jobba ihop, alla grupper, ena rörelserna och frågorna, gender, sexualitet, rurala frågor o.s.v. Behov av att lära sig media språket. Tydlighet krävs. Gräs-rötterna kommer samman och kan föra upp en unison stark stämning. Vi kan lyfta information till politiker som saknar den förståelse som vi aktiva ruralt besitter.

Finns det attityder i ERP intresserade av att lyssna till de lokalt agerande nätverken och grupper? Behov av att förändra dessa. Flödet av information mellan ERP och rörelser utanför. Leader är viktig. Think-tanks där man samlas och för ihop konversationen och innehållet.

Regarding the future for the European Rural Parliament. Bottom-up needs to meet top-down, in that spreading the information and views. Mutual understanding of the difference between the countries is required. We need to create effective methods, a clear language, and mapping of ideas, trends, views in rural Europe and our differences. Must reach ambassadors for local development and open up the dialog with decision makers. We wish to create a method to bring together partners and parties, with an ambition to change the current practice. Create a participatory democracy, embody a political voice. We need to start identify ourselves as politicians and use the instruments that are available in that role. Not lobbying. Find Key players, researchers, academics, politicians. Gather all connections. Effective use of the Media, social and "normal". The issues are more important than the individuals. We have to take more risks, trial and error.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Kartlägga Europa, ett mosaikmönster så vi skapar förståelse.

/ Mapping Europe, our questions, our differences and similarities.

- Skapa kontakt i våra länder till våra politiker och lyfta de rurala frågorna vi kommer överens om.

/ In our own countries create connections towards our MPs, politicians and other key players.

- Deltagande beslutfattande och demokrati, att vi jobbar mot samma mål även om vi gör det på olika sätt och från olika positioner.

/ Participatory policy making and democracy, working together though differently and from different positions with different approach towards the same issues with representative voices.

Nästa steg?

- Alla bör prata med sina MP/ politiker i varje land efter mötet. Vi måste stärka banden mellan oss. Identifiera de intresserade MP.

/ Talk with the national MPs and Politicians. Geographical coverage.

- Vi måste vara mera risktagande, ingen perfektionism. Vara medvetna om att förändring tar tid och var beredd att göra fel.

/ We need to be more risk taking, make mistakes in order to learn and remember that change takes time.

- Vi som är aktiva inom rurala frågor måste stärka banden mellan oss.

/ We who are active in all the different questions concerning the rural needs to unite more, gather our thoughts and solutions.

3.8 Ämne: Hur kan vi skapa en välfungerande kollektivtrafik på landsbygden? Kan samåkning vara en pusselbit?

Initiativtagare: Maja Söderberg

Antal deltagare: 12

Sammanfattning:

- Grunden för integration – kommunikationen måste fungera.
- Moderna tåg= krångel -> förlorar passagerare.
- www.gofreel.se -tjänst att transportera varor.
- Det är ingen ekonomi i att ha mindre bussar.
- Rödfleggar (Gotland) bussar med mindre än 5 passagerare i varje buss.
- Dyrt att åka buss – ska inte vara lika dyrt som att åka bil.
- Jättebra med billiga månadskort för pensionärer. Borde finnas för alla.
- Hur öka bussåkandet?
- Anropsstyrd trafik – hur hitta smidig lösning? Bokning via mobilen.
- Bra att använda modern teknik.
- Maja beskrev mobilsamåkning (www.mobilsamakning.se)

De tre viktigaste slutsatserna:

- Hur öka bussåkandet?
- Viktigt med samverkan mellan olika aktörer: taxi, kollektivtrafikbolag, samåkningsinitiativ etc.
- Kollektivtrafiken måste utgå från hur byborna vill ha det – mer lokal förankring. Lyssna!

Nästa steg?

Att fortsätta sprida budskap om samåkning.

3.9 Ämne: Samägd småskalig egen energi

Initiativtagare: Eva Overmeer

Antal deltagare: 17

Sammanfattning:

Möjligheten till både sol, vind och vattenkraft på småskalig nivå har diskuterats.

Ewa berättade om deras lokala energiprojekt i en tätort med 200 hushåll beläget utanför Örebro. De har hållit studiecirkel för att lära sig mer om hur de kan bli självförsörjande på energi och kommit fram till att solenergi är det bästa alternativet för dem, bland annat p.g.a. att inflygning till flygplatsen begränsar möjligheterna till vindkraft. Man har även gjort studiebesök på Kullen i Katrineholm för att titta på deras solenergiprojekt där.

Deltagarna har diskuterat problematiken med oklara regler kring gemensamma energiprojekt, speciellt vad gäller solenergi. Man vet inte hur det fungerar med finansiering eller föreningsform för att kunna producera och eventuellt leverera överskotts el, endast privatpersoner kan få Länsstyrelsens solcellsbidrag.

Ordföranden för riksdagens miljö och jordbruksutskott bekräftar att det finns mycket större potential för solenergi i Sverige än vi klarar av att ta tillvara idag, bl.a. p.g.a. krångliga regler, låg bidragsnivå etc.

Vidare har man pratat om svårigheter som uppstår om man som egenproducent av el producerar mer än sin egen årskonsumtion eftersom man då blir nettoproducent och får höjda momsnivåer som gör att man i längden förlorar på sin elproduktion. Som privatperson kan man nu sälja el till bolaget vid överskott och hämta ut den till vintern men det diskuteras nu regeländringar där man får tillbaka skatteåterbäring istället för el under vintern. Resulterar i förlängningen i att man lånar ut pengar till staten under tiden tills man får skatteåterbäringen?

Vissa kommuner kräver att man ansöker om bygglov för att få installera solceller på privatbostad men en deltagare hävdar att de inte har rätt att göra det och att man kan överklaga detta till förvaltningsrätten.

Problematiskt att den 35%-iga ersättning man kan få för installation av solceller tar lång tid att behandlas och det kan dröja år innan man får ut den ersättningen. Ewa har väntat i två år sedan hon ansökte och installerade solceller hemma.

Det diskuteras att det kan vara en fördel att fördela risken på många i samarbete men en svaghet om man lägger ut det på fastigheter och det kommer nya fastighetsägare – kan resultera i oenighet om de har andra idéer. Man måste söka tillstånd via fastighet. En deltagare har idéer om att ha gemensam mark som man får köpa in sig i om man är intresserad av ett gemensamt energiprojekt; en annan har fått mark tilldelad av kommunen.

Vikten av närproducerad el – lokalekonomiskt perspektiv och hållbarhet, energiomställning, mer oberoende, bygga lokala strukturer. Bygga någonting lokalt och tillsammans och se utfallet av det. Försäkring vid elavbrott på landsbygden.

Problem när inget elbolag stöttar egenproduktion av el – måste bilda eget elbolag också!

Man diskuterar att man som hyresgäst inte kan använda sig av solenergi och man öppnar heller inte upp för det i lagstiftningen. Problem med vattendomar, slår hårt mot småskalig vattenkraft. Gränser följer vattendrag så småskalig vattenkraft måste vara ett samarbete mellan markägare.

Regeringen har initierat utredning för att klara vattendirektivet – delbetänkande lämnat. Direktiv enligt PPP. Vattenkraften kommer i framtiden att få bära mer av sin egen miljöpåverkan. Man kan komma att betala 400000 i kontrollavgift för att få fortsätta driva vattenkraftsanläggningar. Detta skulle slå hårt mot småskalig vattenproduktion vilken främst utgörs av gamla kvarndammar som kommer att rasa om vattenkraften läggs ned. Utredning pågår – ej beslutat!

Sala Heby och Hästveda föregångare i lokalproduktion av el.

Lokalproducerad energi kan höja bostadsområdets attraktionskraft. Problematiskt att man pratar om byggnationskostnader men inte driftskostnad.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Klarläggande av finansiering för lokala grupper/föreningar till gemensamhetsägda energilösningar på lång sikt
- Det finns ett stort engagemang för energifrågor och hållbara framtidslösningar
- Enligt en ej beslutad utredning kan småskalig vattenkraft komma att slås ut av nya, kostsamma regler. Kan följderna då bli att småskalig vattenkraft förfaller och därmed blir en miljörisk på sikt? (Ökade vattenflöden mm)

Nästa steg?

Deltagarna har utbytt mailadresser för att kunna hålla fortsatt kontakt och dela erfarenheter och inspiration samt diskutera framtida utvecklingsprojekt.

Maillista – alla mailadressen kanske inte är korrekt transkriberade!

carina@bygdegårdarna.se

sven.joelsson@telia.com

nord.marianne@gmail.com

bahlin@delta.telenordia.se

anna.haraldson@gmail.com

jan.tallsvik@swedgeo.se

kjellegon.strandh@gmail.com

par.olsson@n.lrf.se

kom.skane.se@leaderskane.se

overmeere@gmail.com

petra@vastironningen.se

tommy.sjoling@lansstyrelsen.se

micka@knutby.nu

anders.perme@swipnet.se

matilda.ernkrans@riksdagen.se

3.10 Ämne: Incitament för att fler ska kunna ta med sig jobbet till landsbygden

Initiativtagare: Ann Holst

Antal deltagare: 11

Sammanfattning:

Gruppens diskussion handlade primärt om förutsättningar och medel för hur man kan flytta ut arbete (främst tjänstesektorn) till landsbygden. Det ska inte vara någon naturlag att åka till eller bosätta sig i stan för att kunna arbeta. Den nya tekniken (fiber) skapar bra förutsättningar för att verka ifrån landsbygden, men vi människor har inte hunnit förstå det ännu. Industrisamhällets mentalitet lever kvar och bidrar till tanken att arbete måste vara knutet till platsen. Genom att lyfta goda exempel och förändra tanken om att vi är kvar i industrisamhället kan man locka fler människor att bosätta sig och arbeta på landsbygden. Det gäller att få en större medvetenhet om att det är möjligt att verka utifrån landsbygden. Det gäller att upplysa om de positiva delarna med att arbeta på landsbygden. T.ex. minskade boendekostnader och livskvalité. Man ska tillåta människor att arbeta där de önskar.

Ett incitament för att få fler människor att ta med sig arbetet till landsbygden kan vara genom lagstiftning. Någon form av lag som säger att man ska få möjlighet att välja sin arbetsplats (d.v.s. jobb som inte fysiskt bundna). Myndigheter bör skapa förutsättningar för de människor som vill kunna arbeta på landsbygden t.ex. genom att skapa lokala kontor. En annan tanke är att det bör finnas coacher som arbetar med att alliera de människor som vill ta med sig sitt arbete till landsbygden. Man diskuterade om att upprätta ett forum för landsbygdsfrågor för att diskutera lagförslag angående landsbygdsutveckling. Vem som ska skapa detta forum var det delade meningar om, "Hela Sverige ska leva" var t.ex ett förslag.

Att företagare på landsbygden ska få ha F-skatt istället för A-skatt diskuterades som ett incitament.

Överlag diskuterade gruppen väldigt brett kring hur attityden gentemot landsbygden är i samhället idag. Bilden av landsbygden som skapas hos unga är viktig!

De tre viktigaste slutsatserna:

- Förändra den mentala tanken. Får bort tanken att vi är kvar i industrisamhället och inse att vi lever i ett tjänstesamhälle. Många jobb kan utföras lika bra på landsbygden såväl som i stan!
- Behovet av att göra en analys av regelverk utifrån ett landsbygdsperspektiv. (Lagförslag, att man ska kunna välja sin arbetsplats)
- Ekonomiska incitament. Exempelvis lägre arbetsgivaravgift för de som flyttar med sig jobbet till landsbygden.

Nästa steg?

Pilotförsök: Att en myndighet kan prova att låta anställda flytta med sig arbetet.
För att kunna göra det behöver man undersöka vilken slags myndigheten som skulle vara intresserade av att göra det.

3.11 Ämne: Hur skapar vi positiva attityder ute i små och stora byar?

Initiativtagare: Ingela Melinder

Antal deltagare: 29

Sammanfattning:

(Uppmaning om bättre lokaler eftersom det är dålig akustik)

Hur hjälper vi varandra?

Attityder är början på Landsbygdens utveckling, eftersom en positiv attityd stimulerar handling.

Ett problem är att de negativa alltid hörs mest, det kan man lösa genom att låta bli att fokusera på de negativa, fokusera på de positiva. Man kan till exempel i början på ett möte tillsammans sätta grundregler som att man inte får säga nej, utan bara säga "ja och..." eller liknande. Vara mån om att själv vara positiv. Det är viktigt att inte ha förväntningen att alla ska engagera sig lika mycket, och ta tillvara på de som kommer och ge dem belöningar och uppmuntring, istället för att fokusera på vilka som inte kommer.

Man måste jobba aktivt för att en attitydförändring ska ske, lämnas till slumpen, och man måste jobba tillsammans i hela bygden. Ett exempel på en bygd som gjort en aktiv satsning är Resele med sin "flytta till Resele" – kampanj, har gett goda resultat. Resele syns ofta i olika media i positiva sammanhang, vilket också bidrar till att skapa en gemensam positiv bild av sin bygd. Det är inte en slump att det är just Resele utan en aktivt vald strategi som har gett så goda resultat.

Det är viktigt att synliggöra de små positiva förändringarna, att se till så de små positiva sakerna är synliga för alla och inte bara för en liten grupp. För att göra detta är ett värdefullt verktyg media, både genom ett nyhetsutskick, byablad eller facebook kan man synliggöra även "det lilla". Det är viktigt att all information är tillgänglig för alla! Genom media kan man även synliggöra positiva saker som kommunen gör, vilket kan bidra till att lokalbefolkningen får en mer positiv syn på kommunen.

Stolthet över vår bygd = Andra upplever att vi är stolta, då behöver man inte mötas av negativitet, ökad inflyttning?

Att hälsa på människor och tala med varandra ger en närhet som bygger gemenskap i en bygd. Mötesplatser är nyckeln, att möta varandra och skapa gemenskap. Förslag på aktiviteter som bygger gemensam stolthet över sig bygd:

- Gratis pizzakvällar – mycket populärt!
- Arrangera Valborg – förslag där unga har äldre mentorer.
- Förlägga årsmöte till Industrin (eller annan intressant plats) så mötet kan kretsa kring annat än mötesformalia. Man gör något roligt av det.
- Bygdeloppis, alla ställer upp på sina egna gårdar med saker och man kan gå runt och prata med varandra och det bryter barriärer.

- Låta barnfamiljer hyra bygdegården för barnkalas, först litet intresse som får växa.
- Ge fler möjlighet att delta i sportaktiviteter genom att öppna för att i exempelvis fotboll spela 3-5- och 9-manna.

Byakamp mellan byarna för att engagera unga

- Byn bestämmer själva vilka "grenar" som ska finnas, ex. paddla kanot.
- Engagerar alla åldrar! Kamp för vuxna och för barn. Traktorer och vagnar skjutsar runt alla, inga bilar. Cyklar ok.
- Avsluta med gemensam middag (kräftskiva), med prisutdelningar.

Att arrangera roliga aktiviteter där alla är engagerade skapar stolthet. Men det kan vara problematiskt att få med alla i en bygd. Man måste tänka på hur man jobbar med utestängande normer genom att fundera över frågor som vart man har sina möten? På vilka tider förlägger man mötena? Och hur är mötena utformade? Genom att tänka på detta når man även ut bättre till andra marginaliserade grupper. Det är också viktigt att det finns möjlighet för unga att driva egna projekt utifrån egna intressen, och att inte ha fördomar om vad ungdomar vill, utan att faktiskt inkludera dem och låta de uttala sig om vad de vill göra. Ungdomar vill göra olika saker.

För att ha förutsättningarna att genomföra dessa aktiviteter är det viktigt att det finns ekonomiska bidrag att söka, exempelvis en "Byskötselpeng", som kan sökas av lokala föreningar för att utveckla sin bygd. Det är viktigt att man samverkar detta med media så att alla får information om att man har möjligheten att söka pengar. Ofta kan det i början vara få ansökningar, men med lite medieuppmärksamhet kommer antalet ansökningar att öka.

Det finns en rädsla för att få en uppgift i en styrelse, man vill inte bli påtvingad ansvar. Det kan vara en lösning att bredda sin verksamhet för att locka till sig fler, till exempel att dra in fiber. Man kan även vara öppen för möjligheten att samarbeta mellan föreningarna, till exempel kan bygdeföreningen samarbeta (eller till och med slås ihop) med idrottsföreningen för att engagera fler ungdomar i bygdeföreningen. Chans för människor som inte tidigare engagerar sig får chans att engagera sig i ett mindre uppdrag som är tidsbegränsat. En möjlighet kan vara att bilda arbetsgrupper, där man inte behöver gå in i en styrelse för att engagera sig, utan kan engagera sig i en sakfråga. Ett exempel på en sakfråga som engagerar många är skolfrågan, många bygder engagerar sig under hotet om nedläggning av en lokal skola.

Det är också viktigt att ta emot nyinflyttade väl, genom till exempel en hembygdsförening, så att man kan ta tillvara deras unika perspektiv på bygden.

Att många på landsbygden har en negativ uppfattning om sin kommun är ett problem. Förslag på hur man kan lösa detta är genom utökade möten mellan kommunpolitiker och tjänstemän, och att man från bygden är tydligare med att man vill möta dem. Ett exempel på hur kommunen och en bygd kan mötas är genom en: Förbättringsvandring - Arrangera resor för tjänstemän ut till olika orter där man får chans att visa sin bygd och vad man vill utveckla. Ett par månader senare åker kommunstyrelsen ut och har ett utvecklingsmöte. Om politikerna syns i byarna kan det ske en positiv attitydförändring gentemot kommunpolitikerna. Ev. Välja bort politiken. Uppföljningen är oerhört viktig, hur lång tid behövs, hur ska vi uppfölja och återkoppla, man måste se till att kom-

munikationen fungerar mellan det lokala och kommunen. Risk för fokus på det negativa, då kan man istället fokusera på det positiva, visa upp sin bygd och vad man är stolt över. Då kan man byta namn och fokus på vandringen till exempelvis "utvecklingvandring" eller "stolthetsvandring". Då finns även möjlighet att visa saker man skulle vilja utveckla. Man kan också ha dialogmöten där även exempelvis polis och trafikverk bjuds in, då kan man bjuda in de som kan ge svar på de specifika frågor som finns.

En positiv sak är att förlägga fullmäktigemöten i olika landsbygdsorter. Detta gör att tjänstemannen SER landsbygden. Tjänstemannakontakten är lika viktig som politikerkontakten.

Göra saker som är lustfyllt och kul istället för "tråkiga" möten.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Ge möjlighet till lokalt deltagande i utformande av lokalt förankrade handlingsplaner för att väcka engagemang. Alternativa lösningar, samarbete mellan föreningar, fånga upp unga genom att lyssna på vad ungdomar tycker. Se till att folk har roligt!
- Släppa offermentaliteten, bygg stolthet. Tänka på vilka ord man använder.
- Lyfta positiva händelser i lokala media (sociala media, facebook). Sprida information.

Nästa steg?

3.12 Ämne: Omställning (klimat, miljö, ekonomi etc.)

Initiativtagare: Ann-Louise Hagström

Antal deltagare: Ann-Louise Hagström, Carl-Eric Engström, Pippa Salolammi, Johanna Grundström, Sofia Lindblad, Marlene Carlsson, Peter Backa, Victor Wilches, Hanna Hallén, Anna ..., Erika Sörengård, Rune Sörengård, Viveka Höglund, Jan Forsmark, Elia (?)..., Emma Wogel, Johanna Wahlén(?)

Sammanfattning:

Vill ventilera vad det finns för tankar kring ämnet omställning för miljöns skull (även andra delar). Hur kan vi börja detta omställningsarbete lokalt? Bra att ha med det varje gång man söker för projektpengar, få det att ha en ingång i allt.

- Bra att ha glasögon av omställning och sin egen möjlighet till att kunna göra något i det lilla. Även att inte vänta på att någon annan ska börja. Och koppla med andra.
- Biogas: det krävs långsiktiga spelregler annars kan inte en biogasanläggning byggas. Spelreglerna behövs för att någon ska kunna och våga investera.
- Boken: Sverige ställer om är bra för lokal omställning, Jan Forsmark kan ge information för intresserade.
- Det går att börja med ett stort ämne som omställning men lättare med en konkret fråga för att samlas runt. Att börja i det lilla som sedan kan växa till något större och fler idéer.
- I Stockholm: på ett antal tak har man planterat lök(specifik sort) då den är bra för att rena luften/avgaser. Svårigheten är att få lökarna sålda.
- Idéer finns, ex solpaneler på kyrktaken men det stoppas av antikvariat.
- Många idéer har kommit upp och ambitionen i frågan har ökat. Information och hur dagens situationer i samhället ser ut behövs för att medvetenheten kring att omställning behövs ska väckas.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Vara medveten om att var och en själv kan göra en liten del och koppla samman med andra.
- Våga tänka annorlunda, ta vara på personer som kan tänka utanför boxen för att få fram nya idéer. (även tänka utanför landet)
- Viktigt att påverka politiken genom motioner (eller annat) och få fram ledarroller som kan föra frågan vidare.

Nästa steg?

(De som vill kommer ansluta till Ledarskap i pass 2 med vissa kopplingar till omställning.) Föra frågorna vidare till politiker för att få ett arbete att dra igång och fler att bli involverade i omställning.

3.13 Ämne: kommunikationer, fibrer och bredband

Initiativtagare: Ingen initiativtagare närvarande

Antal deltagare: ca: 12

Sammanfattning:

Identifierar problematiken, jordbruksverket regelverket är ett stort problem, byråkratin och stort problem.

Mycket ansvar för den som bor längre ut än för den som bor närmre städerna. Ansvaret borde inte ligga hos invånarna.

Stora skillnader i kostnader för olika kommuner.

Landsbygden har möjlighet till stöd det har inte dem i städerna. Länsstyrelserna beslutar om kostnader och där finns stora skillnader i landet.

Samhället ska ta ansvaret för att de ska komma igång med infrastruktur arbetet. Svårt för invånarna om det inte finns många intresserade till medverkan.

Vattenfall gräver ner elledningar, finns det möjlighet till framtida fibrer med hjälp av dem? Vattenfall positiva till denna idé men inte kommunerna. Tvinga vattenfall att kanalisera så fort de gräver, staten äger trots allt fortfarande vattenfall.

Viktigt att tänka framåt, kanalisering måste prioriteras. Kommunerna borde kräva av företag mm. att varje gång de gräver ska de kanalisera.

Byarna ska inte behöva bilda föreningar för infrastruktur, de ska vara självklart för alla. Byarna vill gärna hjälpa till men det måste finnas ett stöd från kommunerna.

Pengarna bör prioriteras på landsbygden och infrastrukturen, inte på stora arenor, lokaler, badhus i städerna.

Stora riskföretag vill köpa nätet då det sett stora möjligheter till att tjäna pengar på det.

Byanätet möjlighet till att äga deras äga deras eget nät, möjlighet att betala tillbaka medlemsinsatsen till sina medlemmar, svårigheter att få medlemmar om det finns många som inte är intresserade av nätet.

Skillnader i vilka som är intresserade av att ansluta sig till nätet, är det en granne som kommer och frågor visar statistiken att det är fler som vill ansluta sig än om nätbolaget kommer och frågor.

Kommunerna borde skaffa en fiberlots som hjälper och stöttar föreningarna som arbetar med fibrerna. Det finns företag som har gratis rådgivning för bildandet av föreningar.

De som ofta inte ansluter sig till stadsnätet är de som bor nära eller i centrum för bygden.

4G kommer inte räcka till ute på landsbygden då räckvidden är för kort.

Tänkbara tjänster är viktiga för att fånga intresse.

Svårt att förutse framtiden och vad som kommer ske. Är infrastrukturen precis som vägar något bestående? Finns oenade meningar om det kommer ändras helt eller om det kommer vara likvärdigt.

Skillnader hur det fungerar i kommunerna och hur många intresserade det finns i kommunerna.

Påkoppling efteråt till nätet blir väldigt mycket dyrare. Hus som inte kopplas på nu kommer troligtvis inte kopplas på senare heller då detta är för dyrt vilket kommer leda till att husen försvinner.

Problem med att många trott på att allt skulle gå genom mobilnätet. Finns en hel del fiber som ligger i backen men som även företagen inte vet om att finns.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Infrastruktur fråga där det finns stora skillnader i landet både vad gäller hur kommuner och länsstyrelser fungerar men även i invånarnas intresse kring infrastruktur.
- Ansvaret borde inte ligga hos invånarna utan kommunerna borde ta större ansvar. Invånarna vill hjälpa till men de ska inte behöva stå för det stora ekonomiska ansvaret och ansvara för alla tekniska bitar själva.
Frågan kring infrastruktur borde ligga på nationellnivå.
- Den ekonomiska frågan är stor, vad är billigast? Vad tjänar invånarna mest på? Hur ska det finansieras? Vem kommer tjäna på det? Hur ser konkurrensen ut med företag som vill tjäna på nätanvändningen?

Nästa steg?

Inget konkret nästa steg i utvecklingen då många arbetar på olika sätt i sina byar/ kommuner. Gemensamt för alla var att det ville utveckla nätet och öka användningen av fibrer.

3.14 Ämne: Lagstiftning på landsbygden, anpassning av regelverk och tillämpning av t.ex PBL

Initiativtagare: Åke Örjes

Antal deltagare: 10

Sammanfattning: Gruppen diskuterar om hur lagstiftning och hur den tillämpas påverkar landsbygden och dess utveckling. Engagemang på landsbygden stoppas av lagar som inte är anpassade för landsbygden, till exempel för företagare, och planläggning för kommuner.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Gruppen vill skapa ett nätverk och en strategi för att påverka lagstiftningen. En kontaktlista upprättas och mailas ut till alla i gruppen.
- Gruppen vill föreslå HSSL att inrätta forum/funktion för frågan, och snarast agera i frågan.
- Gruppen vill att frågan ska föras upp på nästa riksmöte i HSSL.

Nästa steg?

Se ovan

3.15 Ämne: Hur kan vi arbeta med utanförskap på landsbygden

Initiativtagare: Marie-Anne Björn

Antal deltagare: 12

Sammanfattning:

Definition: Utanförskap är ett mycket brett begrepp. Alla är inte välkomna i gemenskapen. Motsatsen är värdskap.

Viktigt integration

Viktigt att våga släppa in alla i gemenskapen.

Ge fler ansvar, lita på alla människor både unga och gamla.

Satsa på det man säger så det inte bara blir ord (mycket snack och lite verkstad)

Vi måste se alla människor och grupper/individer.

Utanförskapet kan öka på grund av vårt beroende av telefon- och datorhantering.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Skapa närverk/samarbeta
- Fler unga i valberedningar är viktigt
- Föreningslivet är viktigt, alla ska känna sig välkomna
- Viktigt att alla ser varandra genom att till exempel hälsa på varandra, att prata med varandra, vara nyfikna

Nästa steg?

Arbeta med tips och råd som sprids till länsbygderåden.

Exempel:

- Byabuss för de som inte har körkort, arbete m.m
- Skapa ett faddersystem i föreningarna . Se Skellefteå modellen
- Var aktiva i politiken

3.16 Ämne: Förskola på landsbygden

Initiativtagare: Tommy Johansson

Antal deltagare: 5st, Tommy Johansson, Håkan Berggren, Ellica Brindstedt och Monica. På slutet kom även en herre (oklart namn).

Sammanfattning:

Man måste jobba med mycket frågor nedifrån inte uppifrån.

I Ulricehamn var det 6st nedläggningshotade skolor. Man fick ihop ca 5500 underskrifter för att inte lägga ner skolorna. Engagemanget ökade jätte mycket efter detta eftersom man såg att det fanns människor som var engagerade i bygden och idag arbetar man med flera olika frågor i bygden.

Förkola viktigast att ha var på landsbygden så man inte behöver flytta barnen. När de lite äldre så kan de sätta sig på en buss osv.

Måste stärka förskolan så familjen kan bo kvar, det ger större underlag så även skolorna blir kvar.

Att man kan använda skollokaler till annat när skolorna är stängda kvällar/helger.

Servicepunkt och förskola i samma lokal? Måste kunna gå att integrera.

Använda gamla skolbyggnader som finns på många orter som tidigare lagts ner.

Men man vill inte använda de byggnaderna eftersom kommunerna menar att det blir för dyrt att fixa dem eftersom det är så mycket krav idag.

Men idag används baracker när barnkullarna växer, vilket som kostar en massa pengar i hyra. Kan man inte då använda de pengarna och rusta tidigare byggnader?

Föräldrakooperativ klarar sig även om nätt och jämt, hur kan då inte kommunen istället ha det?

Varje skola är unik, då måste man få lov att marknadsföra den profil man har i just den skolan. T.ex. gällande vilken mat som serveras, att de har djur på förskolan osv. De lockar barn till förskolan, för förskolan har då en annan profil. Att man får marknadsföra sin skola och sin inriktning. Viktigt!!

Men människor på landsbygden måste ha samma rättigheter till service som de i staden, så det måste få kosta lite mera, man måste kunna få lite mer stöttning på landsbygden.

Ideella krafter måste kunna få hjälpa till men det går inte med kommunala samarbeten.

Ideella föräldrar skall inte få jobba med pedagogiken men med bakning, vaktmästeri, matleveranser osv.

Man måste ändra inställningen till förskolelärarna. Det är inte bara att passa barn.

Stort problem att kommunala skolor inte får marknadsföra sig. D.v.s. annonsering. Oklart om det är så överallt.

På många ställen så har barngrupperna blivit för stora i skolorna och man vill satsa på mindre grupper. Men varför lägger man då ner mindre barngrupper på landsbygden?

Trend att ha barn på "ur och skur" förskola vilket man måste kunna få utnyttja. Så hur skall vi få våra politiker att våga låta förskolorna profilera sig?

På landsbygden anser gruppen att man samarbetar med andra i byn, lokala nätverk. De är integrerade med näringslivet osv. men gruppen tycker att det saknas i staden.

Varför skall skolan vara en egen liten värld? Den borde vara mer integrerad. Förutsättning att man samarbetar.

Viktigt att inte specialisera för mycket, t.ex. en specifik religionprofil för då kan inte alla i bygden välja den förskolan.

Vi måste sluta prata om stad och land som två helt skilda saker.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Att man får profilera sig som förskola och marknadsföra sig.
- Förskolan måste integreras i samhället.
- Det måste kunna få kosta lite mer på landsbygden. Du har samma rätt till service även när du bor på landsbygden och då kanske man behöver mer stöttning från kommunen.

Nästa steg?

3.17 Ämne: Jorden och skogens roll i landsbygdsutveckling

Initiativtagare: Sofia Lindblad

Antal deltagare: 24

Sammanfattning: Varför pratar vi inte om jord och skog i landsbygdsutvecklingsperspektiv? Det finns kvar när allt annat försvinner?

Levande landsbygd-många som jobbar inom den gröna näringen, behövs nationella strategier för jord och skogsbruk för att kunna sätta in insatser. Var är vi på väg? Vi måste veta det. 50 % livsmedelsförsörjning i Sverige, öka självförsörjningsgrad som ska konkurrera på kvalité och inte pris.

Nysvenskar- få människor att stanna kvar på landsbygden genom att ta vara på deras kunskaper inom denna näring. Det skulle vara bra för svensk landsbygd att få in dessa människor.

Utan jordbruk så finns ingen besöksnäring, helheten är viktigt att se! Vem ska komma och hälsa på om vi inte ser det basala i jord och skogsbruk. Det behövs inte alltid storjordbruk utan se möjligheterna i de små jordbruken. Öppna landskap ett måste i besöksnäringen. Sänka kraven hos oss eller höja hos andra EU-länder. Vi konkurrerar inte på samma villkor. Landsbygdsprogrammet ett sätt att försöka minska klyftorna nationellt. "de stora länderna i EU kommer inte höja sina krav".

Gårdsstödet är inte rättvist. Viss skog är mogen 70 år och viss är 120 år. Vi måste se till dessa förutsättningar om vi vill att hela Sverige ska leva. Vi måste även se till vad skogen ställt till med-ekologiskt. Hur förstörs ekosystemtjänsterna när vi sköter produktionen på det sättet? Fältbiologerna- vi har sett stor minskning av arter i skog som brukas och skog som inte brukas.

Kontinuitetsskogsbruk för och emot. Vi är världsledande på att skydda skog. Vi måste skydda människan också.

Skogsbruk viktigt för Sveriges ekonomi! Ser ingen konflikt i miljörörelsen och skogen. Några talar för att få bestämma själv vad man ska göra med sin skog och vissa talar om biologiska värden. Arter förändras över till och vad man gör med skogen. Även skogskanter är artrika.

Ingen från de högre instanserna ska komma och säga till vad vi ska göra! Genomreglerat från EU när det gäller jordbruk men det ska vi inte ha i skogsbruk.

Göra det lättare för människor att starta verksamheter på gården. -genom utbildning är en strategi. Om en får en utbildning i gårdsbutiker. Viktigt att få sälja sina produkter på sin gård!

Vi måste ta betalt istället för att producera så stora mängder! Vi fokuserar helt fel, inte bara volymen som betyder. En annan tycker att det inte går att göra på ett specifikt sätt över landet, vi behöver olika strategier för olika delar för landet.

Kolsänka. Vi som skogsägare ska inte vara allt för förbannade på att svenska folket lägger sig i. Det är en stor naturresurs som kan hjälpa oss otroligt mycket i framtiden. På sikt måste vi fortsätta att nyttja på ett sätt som ger minsta möjliga skada! Se svenska folkets engagemang som en tillgång.

Stockholm är den största skogsägarkommunen, de sitter inte på landsbygden och ser inte till att landsbygden ska leva. Det är ett stort problem. Lagstiftningen fungerar inte.

Att lyfta upp skogen som värdekedjan. Göra smartare papper/textilier till exempel. Att få den produktionen in i landet. På samma sätt gör vi med jordbruket. Hur ska vi få det att stanna kvar lokalt? Det är här vi hittar landsbygdsutvecklingen och den politiska utmaningen. Att hitta incitament för att styra till de lokala marknaderna.

Hur ska vi få hit mer folk när vi tänker på det här sättet? Vi ska prata om hur trevligt det är när folk är i vår skog och använder vår mark. På det sättet skapas en bättre attityd till skogsbruk.

Förädlingen ska ske i BYN!

Se möjligheterna i skogen och ta betalt för det. Finns många andra värden i skogen än själva träden. Hur tar Sveaskog sitt ansvar i det sociala egentligen? Ingenting.

Exempel på common pool Resources – Vi skulle kunna samförvalta skog. Att kunna kommunicera skogens värde till lokalbefolkningen. Utbildning i att hitta bredare och bättre lösningar än det vanliga. Skogen som allmänning eller inte. □ Det är vårt levebröd.

Sluta med kolonialpolitiken. Vi måste vara tuff och säga du måste ta ansvar för vidareförädling på plats.

Utan mular och klövar-ingen levande landsbygd.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Vad har vi för mål med skogsbruket?
- Vi måste förädla mer på plats så att pengarna stannar
- Att se jorden och skogen som en lokal resurs

Nästa steg?

Fortsatt kommunikation

3.18 Ämne: Turism-Kustfolk

Initiativtagare: Håkan

Antal deltagare: 7

Sammanfattning:

App- Gotland. Vad är öppet på Gotland just nu? Ett bra exempel på hur man förenklar för turister att hitta. Även företag får möjlighet att visa upp sig.

Går det att göra en sådan app för hela Sverige? Vad är öppet just nu?

Vänligheten- vi måste vara bättre på att vara öppnare och nyfikna på gästerna som besöker Sverige.

Hur ska vi kunna samarbeta på ett bra sätt, vi vill inte vara ensamvarg- på det sättet kan vi samarbeta och förbättras som destination.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Samarbete mellan turistverksamheter
- Hjälp med att skapa forum
- Vänligheten är viktigast

Nästa steg?

Går det att göra en sådan app för hela Sverige? Vad är öppet just nu?

3.19 Ämne: Infrastruktur för turism

Initiativtagare: Årekvinnan

Antal deltagare: 8

Sammanfattning:

Åre lever på turism och har lyckats bygga upp andra näringar runt det, byggnadsindustri och chokladfabrik. Utveckling mot att turister åker allt kortare och kortare perioder. Driver en utveckling mot mer paketresor och mindre pengar i kortare resor.

För att möta detta kanske måste själva resan vara en del av resan, erbjuda saker på vägen, låta resan ta tid och gå bort från tänket att resan bara ska vara en snabb transportsträcka.

Sverige behöver marknadsföras som en destination med deldestinationer som samverkar. Turister från utlandet åker runt mellan destinationer och flera gynnas. Mindre kända destinationer i närheten av stora flaggskepp kan lätt dra nytta, men hur gör vi med destinationer som ingen har varit på och som ligger avlägset?

I Nikkalouktatrakten: problem med elledningar och blir ofta strömavbrott. Svårt att driva anläggningen när den är anpassad till eltillgång.

Samverkan är en idé för lokala turistföretag. En jaktentreprenör, en transportentreprenör, en hantverksentreprenör kan samverka med mottot andras framgång är din framgång.

Hela Sverige Ska Leva kan jobba med att tycka på att samverka turismen, en satsning från staten att lyfta all turism. En paraplyorganisation skulle kunna startas inom HSSL som jobbar specifikt med turism.

En måste betala för att använda Visit Sweden – varför inte tvärtom - att Visit Sweden letar efter pärlor att lyfta fram helt gratis. Vi skulle kunna påverka regeringen att få ett bättre uppdrag för gemensamma turistsatsningar över hela landet.

Det skulle vara bra att få pengar till en person regionalt som kan samverka olika turistaktörer, eftersom en som enskild företagare inte har tid att dra det extra strået för samverkan. Personen pushar lite extra och gör samverkan möjlig.

Flera organisationer jobbar med turism – men vad är HSSL:s roll?

Skatterna som tas skulle kunna gå lokalt. Skatterna skulle också kunna anpassas så att det första företaget inom en viss bransch på en ort har 1 % i skatt, startas fler konkurrerande företag höjs skatten. Ändamålet är att företag kommer igång och att folk vågar och har råd att ta första steget.

Någonting har hänt, vägarna är sämre. Kanske beror det på privatisering att vägarna inte underhålls på samma sätt längre. Det byggs mer och mer vägar,

alla i statlig regi. Det är inte hållbart, fler vägar kanske måste gå i kommunal och privat regi.

Infrastruktursatsningar behövs i hela Sverige – även för turism. Det är lätt att få vägar byggda vid till exempel gruvexploateringar, men inte vid till exempel hotellbyggen. Vi ska kräva infrastruktursatsningar på landsbygden som gynnar turismen.

De två viktigaste slutsatserna:

- Infrastruktursatsningar behövs över hela landet, infrastruktur som gynnar turismen.
- Hela Sverige Ska Leva ska jobba med frågor om turism och infrastruktur.

Nästa steg?

Starta en gren inom HSSL som jobbar med turism var ett förslag.

Ställa krav om att samverka turismen, satsa på infrastruktur som gynnas turism.

3.20 Ämne: Återföring av skatten på vattenkraftsfastigheter till det län/region/kommun som fastigheten ligger i.

Initiativtagare: Kicki Fredriksson

Antal deltagare: 11

Sammanfattning:

Gruppen vill återföra skatten på vattenkraftsfastigheter så att pengarna som gått direkt till staten återgår till kommunen, även regionen och länet. Vinsten av vattenkraften skulle då investeras lokalt istället för att gå till investeringarna i storstäder. Pengarna behövs till landsbygden för att skapa tillväxt. Det behövs också satsningar på landsbygden för att det ska kunna skapas attraktiva regioner där folk vill bo. Dessutom är städerna beroende av resurserna som finns på landsbygden. Staden får inte fortsätta utvecklas på bekostnad av landsbygden. Diskussionerna berörde också visionen om hur Sverige ska se ut, med fokus på hur resurserna ska bli kvar i kommunerna. Är ett förändrat utjämningsystem lösningen? Tillsammans med återföring av fastighetsskatten?

De tre viktigaste slutsatserna:

- Att politikerna måste lyfta frågan till agendan.
- Visionerna kring landsbygden kopplat till resurserna där.
- Är politikerna beredda att återställa misstaget att ta bort fastighetsskatten på vattenkraftsfastigheterna?

Nästa steg?

Lyfta frågan till politikerna!

3.21 Ämne: Jämställdhet, alla är välkomna

Initiativtagare: Maria Broberg

Antal deltagare: 8

Sammanfattning:

Samtal om allt som gör att man kan känna sig trygg på landsbygden.

Vad gör att man stannar på landsbygden. Vad gör att man vill komma tillbaka? Bort med främlingsfientlighet och in med jämställdhet.

Pratades om vilka åldersgrupper/Kvinnor/män har bäst förutsättningar att komma tillbaka till landsbygdsorten. Vilka förutsättningar finns.

Hur jobbar vi för att männen ska sin del av ansvaret? Utbildningsnivån bidragande orsak till att återflyttning.

Arbetsgivaransvar för anställning/lönefrågan. Var företagen placeras.

Digitala/service förutsättningar viktiga i jämställdhets diskussionen. Risk med att segregera landsbygdsfrågan, engagera hela samhället istället.

Det finns ett kapital i kvinnorna på landsbygden som driver på.

Vad är viktigt för unga- aktiviteter, det ska vara större acceptans/normkritiskt. Utbildning är viktigt.

Vilka värderingar finns på landsbygden, toleransen blir bättre med mindre valmöjligheter.

Är landsbygden konservativ? Behöver unga behöver flytta/röra på sig för att få nya perspektiv?

Näringslivets ansvar för dessa frågor om jämställdhet och acceptans för olika grupper.

Kvotering- kvinnor leder till bättre siffror. Ska man väljas för att man är kvinna eller för sin kompetens? Exempel Värmland män med i frimurarna, där kvinnor inte är välkomna där tas alla beslut.

Maktstrukturer och hierkier/hur objektifierar man kvinnor/män.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Genus rakt igenom från förskolan och uppåt
- Satsa på ungdomar både tjejer/killar för få chansen att testa sina vingar och att kunna återkomma till landsbygden.
- Näringslivet/arbetsgivares ansvar

Nästa steg?

3.22 Ämne: Hur löser vi kompetensförsörjningen på gles- och landsbygden

Initiativtagare: Åsa Sikberg

Antal deltagare: 7

Sammanfattning:

Det bör finnas ett Landsbygdsuniversitet som utgår från distansutbildningar från våra bästa universitet, samordnat av Hela Sverige ska leva. Det ska vara gratis-utbildningar som redan finns tillgängliga på nätet hos olika universitet. Detta Landsbygdsuniversitet samordnar distanskurser från olika universitet till ett enda ställe och organiserar utbildningar och program samt samverkar med studieförbund. Det ska fungera som ett webbkuster. Utbildningarna ska utgå från landsbygdens behov av kompetens. De flesta utbildningar idag är utformade efter städernas efterfrågan och kompetensbehov. Det kan gärna finnas samverkan med Landsbygdsutvecklingsstudenter från SLU som redan är ett steg i denna riktning. Det är även viktigt att studenter får komma ut på landsbygden och se verkligheten då teorin ofta skiljer sig från verkligheten, särskilt landsbygdens verklighet. Det är viktigt att resurserna för all service (skola, sjukvård etc.) är jämnt fördelade över hela landet och inte koncentrerade till de större städerna. Ett universitet som är helt inriktat på landsbygdens förutsättningar istället för stadens, skulle vara ett stort steg på vägen för denna stad-land jämlikhet.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Samordning av distanskurser relevanta för landsbygden på ett och samma ställe (Samordnat av hela Sverige ska leva).
- Jämnt fördelning av resurser över hela landet. Samma förutsättningar.
- Utgå från landsbygdens behov, inte stadens.

Nästa steg?

3.23 Ämne: Hur kan vi skapa en välfungerande kollektivtrafik på landsbygden? Kan samordning vara en pusselbit?

Initiativtagare: Maja Söderberg

Antal deltagare: 12

Sammanfattning:

Grunden för integration är att kommunikationerna fungerar.

Krångel i kollektivtrafiken t.ex. förseningar gör att man förlorar passagerare.

Det fanns ett önskemål i gruppen att även kunna transportera varor. Ett exempel på lösning var www.gofree.se. Många tyckte det var korkat att göra stora bussar med få passagerare i. det efterfrågades mindre bussar. Någon från kommunen svarade att det inte var ekonomiskt.

En bra fråga från Gotland var att rödflagga hotade bussar – då åker fler buss.

Det ska vara mycket billigare att åka kollektivt än att köra egen bil.

Jättebra med billiga månadskort för pensionärer men borde finnas för alla.

En viktig fråga vi inte har något svar på är hur man får fler att vilja åka buss? En fråga som måste lösas!

Viktigt att hitta en smidig lösning för anropsstyrd trafik.

- Det ska gå att boka genom att ringa via telefon (viktigt för äldre).
- Unga behöver kunna boka via en app eller dylikt.
- Man ska inte behöva boka jättelångt i förväg, den ska vara öppen för relativt spontana resor.

Maja beskrev mobilsamåkning (många frågade om detta).

De tre viktigaste slutsatserna:

- Att lösa frågan om hur man ökar bussåkandet
- Viktigt med samverkan mellan olika aktörer: taxi, kollektivtrafikbolag, samåkningsinitiativ etc.
- Kollektivtrafiken måste utgå från hur byborna vill ha det – mer lokal förankring, lyssna!

Nästa steg?

Fortsätt sprida budskap om samåkning.

3.24 Ämne: Trygghet för lokala utvecklingsbolag och deras risktagande vid offentligt åtagande

Initiativtagare: Anna Hansen-Jensen, Kerstin Hallenborg,

Antal deltagare: 16

Sammanfattning:

Frågan: Byggandet av ny förskola, föräldrakooperativ driver, med privata investerare och lokal bank som finansiärer. Andel med minst 5000kr, avskrivningstid på 25år. Hur kan man minimera risken för de som investerar i lokala företag?

Hur skapar man en långsiktighet, med åtaganden på 25-30år och politik som kan svänga över 4-årsperioder? Kommunen som "kund" för skolan, vad händer om tjänstemän bestämmer att det inte längre ska satsas på detta? Hur kan man öka harmoniseringen så att kapitalet samverkar bättre?

Vinster i välfärden-debatten hotar organisationen i en mindre byggd med lång historia av privata vårdgivare. Går det att nå en konstruktion som kan ge garantier eller ska man acceptera i att arbeta på en marknad. Det finns skillnad på stora riskkapitalbolag i vården och lokala småföretag. Detta behöver tas hänsyn till vid ett eventuellt politiskt beslut om vinster i välfärden. Lokalekonomin vilar på att de företag som kommer igång går i vinst och investerar lokalt.

Användarvänligt kapital – engagerat utifrån idén, idébaserat och fokuserat på slutanvändaren, inte administrationen. Förståelse mellan långgivare och låntagare utifrån grundidén.

Riskkapital är också investerat kapital, att fokusera på vinster kan ge en felaktig bild av investeringar som behövs.

Förekomsten av lokala sparbanker ger mycket bättre förutsättningar för små och medelstora företag. De är mycket mer benägna att investera och tro på lokala företag.

JAK banken är ett sätt att stödspara. Förfarandet är också viktigt för förtroendet för idén.

Vitsen för ett lokalt utvecklingsbolag är att investera lokala medel lokalt. En förutsättning är att samla kapital. Vinstbegränsningsregler är ett sätt att reglera vinst till en rimlig nivå.

Gamla kontakter, kännedom om socialt företagande etc. är till stor hjälp. För den totala finansieringen behövs ett spektra av finansieringskällor.

En organisation på nationell nivå som utan säkerhet kan erbjuda pengar kan vara en källa till ytterligare kapital som ger ökade möjligheter att finansiera ytterligare verksamhet.

Förståendet för det lokala åtagandet behöver vara större. Även hur det lokala engagemanget och investeringarna kan samverka långsiktigt behövs samförståelse kring. Förtroende för kommunen är centralt, för den lokala aktören och för kommunaltjänstemän/politiker. Utbildning hos tjänstemännen eller en ökad betydelse av politisk vilja och mod? Samsynen behövs i nästa generation också.

Finansiering av projekt under tiden och pengarna kommer efter 1,5år. Räntan får inte vara med i stödpengarna utifrån Bryssel, hur hanterar man den finansieringen?

Kommunen kan gå in och stödspara eller finansiera med mikrofonder, tidigare kapitalgaranti,

Staten kan dela på risktagandet med lokal företagare och stödja det lokala initiativet. Kompetens hos de som kontrollerar styrmedlen centralt, hur uppnår man det? Regleringsbrev från regeringen, vilka ramar sätts, hur kan de se ut för att stödja det lokala initiativet ytterligare?

Ett utvecklingsbolag måste gå med vinst för att ha nya medel för att kunna fortsätta investera. Behöver gå med vinst, frågan är vad som händer med vinsten.

(Ibland finns politisk vilja att öronmärkta pengar men det är det inte alltid det når fram)

Låna kapital utan säkerhet, och hitta eget kapital är de svåra frågorna. Mikrofonen Sverige skulle kunna få som uppdrag att förse med detta kapital.

Pensionssparande lokalt, hur kan det bli möjligt? Skulle även ge ett längre perspektiv på långivande.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Statlig kreditgaranti för lokala initiativ.
- Förståelse för verksamheten och samverkan på längre sikt från lånegivare/kommuner behövs.
- (Lokala utvecklingsbolag måste gå med vinst för att kunna fortsätta med sin verksamhet, frågan är vad vinsten används till.)

Nästa steg?

Statlig kreditgaranti för lokala initiativ, ökad samförståelse från staten, bankväsendet och kommunerna

3.25 Ämne: Boende och trygghetsboende på landsbygden

Initiativtagare: Bengt Rönnqvist, Örnsköldsvik, Trygghetsboende på landsbygden. Elisabeth Otterdahl, Hallands län – boende på landsbygden.

Antal deltagare: 19 +/- 5

Sammanfattning:

Hur skapar man ett boende för äldre som är anpassade i en mindre bygd. Behöver skapa förutsättningar för att skapa ett enklare boende i bygden, vill stanna kvar i sin hembygd och klarar inte av att bo kvar i huset. Om det finns ett alternativ i byn kommer många välja att bo kvar i bygden istället för att flytta till "stan" och trygghetsboendet där. Flyttar från hus till lägenhet – nya kan köpa och flytta in i huset.

Bygg boende till alla, funktionella mindre lägenheter oavsett ålder, inte bara trygghetsboende. Attraktiva boenden? Vad är det? Hållbart boende, boende för ensamstående föräldrar, bygg ihop folkets hus och biblioteket? Kooperativ hyresrätt?

Exempel i Falun:

- Tersen, 55+, egen lägenhet, betalar en insats när du flyttar in och när du flyttar ut får du tillbaka insatsen, bolaget hjälper till med tapetsering och liknande.
- Trygghetsboende + bibliotek, bra för både biblioteket och att de äldre har en nära tillgång till böcker och information.

Sundsvall: lägenheter såldes ut, kommunen var tvungen att gå in och ta över. Samma sak i Sandviken och Örnsköldsvik. Vilken politisk ambition finns i kommunen? Kommunen behöver vara lyhörd: säg inte nej, utan se vad som behövs för att få planerna att gå igenom.

Underlag till politiker: boendeenkät om vad de boenden efterfrågar (hyres-, bostadsrätter och trygghetsboende).

Frågan kommer komma på en högre nivå! En fråga för riksdagen och kommunen måste kunna tillhandahålla lägenheter. Till politiker: Vill ni ha kvar landsbygden?

Sandviken: två kyrkor som bygger, hur ska man finansiera gemensamhetslokaler? Kan kommunen gå in och hjälpa till? Hur ser det ut i olika delar av landet?

Trygghetsboende + landsbygd, behöver mycket service. Vad är det för boende som behövs? Ska det vara stor tillsyn med kraftig service? Alla är berättigade till samma service, oberoende var du bor (stad eller land).

Stort problem: hus står tomma och ägarna bor där i två veckor/år, dubbel fastighetsskatt (Norge har det). För att motverka en spökstad.

Tydliggör begreppen: vad är ett demensboende? Trygghetsboende? Seniorboende? Vad finns det för regler och lagar kring dessa?

Var ska pengarna komma ifrån? Det behövs en rimlig hyresnivå. Återinföra stöd för att bygga hyresrätter på landsbygden.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Vill ni, politiker, ha kvar landsbygden?
- Återinför stöd till att bygga hyresrätter på landsbygden.
- Alla har rätt till samma service, oberoende var du bor.

Nästa steg?

3.26 Ämne: Ökad förädling desto närmare råvaran

Initiativtagare: Sören Oscarsson

Antal deltagare: 4

Sammanfattning:

Råvaran avgör i första hand trä och transporter av virke som går fullastad i en riktning och tom åter. Åtgärden att transportanpassa virke och ta tillvara bark och kanter för energiproduktion. Diskussionen utgick i mera generella termer avseende transporter. Mer utrymmes effektiva transporter av virke blir för tunga, så det kan behövas ytterligare ett fordon för transport.

Nya typer av släp som kan omställas från virke till annat gods vid återfärd.

Ursprungsmärkning av trä för att öka lokal producerat.

Alternativa bränslen, biogas, lokal producerat.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Tyngre transporter- ett problem
- Utforma nya typer av släp som medger transport av både stockar och andra produkter.
- Lokalt producera alternativa bränslen

Nästa steg?

Innovationer, vad finns idag? på gång?

3.27 Ämne: Distansundervisning

Initiativtagare: Kicki Hammarlund

Antal deltagare: 10

Sammanfattning:

Distansundervisning – barnen hemma, sjukhus eller utomlands.

Fjärrundervisning – barnen är på befintlig skola men läraren är på distans.

Gymnasiet får ha distansundervisning, samtalet handlar alltså om grundskolan.

Distansundervisning, fjärrundervisning digitala rum, delad arbetsyta. Fjärrundervisning i Sverige bara tillåtet för modersmål och B-språk, den läraren som är på fjärr är betygsättande inte den fysiska läraren i skolan.

Varför får man inte använda fjärrundervisning i fler ämnen och större bemärkelse när det digitala används i så många andra yrken? Hänger alltså inte på kostnader utan traditionellt tankesätt hos politiker. Ingen marginal kostnad, går att använda lektionsmaterialet hur många gånger som helst och det kostar inte mer. Metoden och plattformar har otroligt många användningsområden. "Sharing is Caring" vi delar så mycket redan idag. Material finns.

Idag har vi så mycket ny teknik. Folk tror att det är svårt och konstigt, kvar i gamla tankesätt. Många i gruppen jobbar dock med tekniken och uppfattning är att den är lättanvänd. Använder Skype, datorer, Ipads inom undervisningen. Gruppsamtal gratis på Skype.

Viktigt för byskolor, möjlighet att överleva om man kan få in fjärrundervisning. Ambitionen att hålla kvaliteten på den lilla skolan. Arbetslag lärare träffas några gånger i veckan, utvecklar den egna kompetensen.

Internationellt sätt har man redan förstått det digitala arbetssättet, det är inte framtiden det är nu och det är något som barnen kommer behöva lära sig. I USA har de kommit långt, många kurser på högskolor har kriterier att man ska haft och kunna hantera distanskurser innan för att komma in på kursen.

Behov på lärarhögskolor att de tar tag i fjärrundervisningen så att de lär sig använda denna metod redan där då detta saknas idag.

Det tillbakadragna betänkandet – SOU 2012;76 motion 13 september 2013 – Den digitala kraften i skolan. Förslag till riksdagsbeslut. Centern.

Sverd.se Svenska riksorganisationen för distansutbildning.

Två lärare en i klassrummet och en fjärrlärare. Lärarlegitimation för fjärrläraren, för den lilla skolans lärare är pedagogiken viktigare och så kan man få in fjärrkompetens. I en kommun kan en elev på varje skola läsa ett gemensamt ämne med en gemensam fjärrlärare, alltså man kan sitta på olika platser men vara och tillvara ta gemensam lektion som fjärrsänds. Kan vara oroväckande för de sociala aspekterna på skolan men om man utvecklar en gemensam "teater scen"

eller fönster i skolorna så att eleverna inte bara sitter ensamma med datorskärmen utan får se och möta andra elever också behöver det sociala mötet som skolan ska innehålla kunna stimuleras på nya, andra sätt. Inte glömma det personliga mötet. Fysisk samplanering, upplever större kontaktnät på byskolorna att knyta kontakt och träffas fysiskt utanför skolan.

Får vi barn att vänja sig vid detta nya sätt, får man en ny kompetens som också gör att man kan gå vidare med liknande fjärrutbildning även i de högre utbildningarna. Behåller folk på orten.

Exempel:

E-hälsan, doktorn via bildlänk. Fungerar. Slussfors, Stor Umans kommun, en vårdcentral, maskin som tar blodprov osv. utrustningen även kopplad till skola används i utbildning.

Arbetsförmedlingen dalarna, socialisera genom teknik, fullskalig bildskärm så att man kan gå in i en lokal och genom skärm möta en människa via link men i fullstorlek, behåller det sociala, samtalet kommer igång.

Skype möten fungerar, gratis gruppsamtal.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Behövs på lärarhögskolan att blivande lärare utbildas i och kan använda fjärrutbildning och att metoden får komma att användas.
- Samverka infrastrukturen i samhällstjänsterna, allt kommunen använder, så att många olika kan använda samma infrastruktur.
- Möjligheten att undervisa i fler ämnen. Utvecklar fjärrundervisningen i grundskolan.

Nästa steg?

Cissi Anderson på Hela Sverige ska leva kanske skulle kunna hjälpa i frågan. Få fram kunskap. Om vi får fjärrundervisa och det utbildas på lärarhögskola har vi kommit långt på väg. Det är ekonomiskt möjligt. Vi måste skapa vanan att använda, det är ett program som man lär sig. Utveckla ett "buddy"system tills alla kollegor (lärare) känner sig säkra på metoden och hur man hanterar tekniken.

3.28 Ämne: Ekonomiskt möjliggörande av konsumtion av lokalt/regionalt producerad mat eller andra varor (jmf EUs regelverk).

Initiativtagare: Sven-Anders Sölveborn

Antal deltagare: 6

Sammanfattning:

Bakgrund: Problemet med att svensk och närproducerad mat eller andra varor ofta blir dyrare än importerad/transporterad mat.

Huvudfaktorer: Miljö – folkhälsa – ekonomiska faktorer måste balanseras upp produktionsmässigt.

Ett dilemma gentemot EU:s regler om fri rörlighet av varor.

Svenska/närproducerade aktörer kan pressas av regler som odlingskrav, djurhållningsprinciper och löneläge.

Prismässig konkurrens ofta avgörande i försäljningsögonblicket.

Förslag:

1. Införa nationell/generell varumärkning för närproducerade varor som högst transporterats 25 – 30 mil(Sverige ett långt land, märke/symbol på förpackningen).
2. Momsdifferentiering med kategorisering från en kravlista så att produkter som uppfyller vissa villkor får en mer gynnsam momssättning utifrån EU:s godkända tre momsnivåer (mycket låg – måttlig – hög momssats).
3. a) Kunskapsspridning om närproducerad mat och varor, kvalitetsfokusering.
b) Undvika falska varubeteckningar (t.ex. svensk flagga på mat eller varor från utlandet).

De tre viktigaste slutsatserna:

Förslag:

1. Införa nationell/generell varumärkning för närproducerade varor som högst transporterats 25 – 30 mil(Sverige ett långt land, märke/symbol på förpackningen).
2. Momsdifferentiering med kategorisering från en kravlista så att produkter som uppfyller vissa villkor får en mer gynnsam momssättning utifrån EU:s godkända tre momsnivåer (mycket låg – måttlig – hög momssats).
3. a) Kunskapsspridning om närproducerad mat och varor, kvalitetsfokusering.

b) Undvika falska varubeteckningar (t.ex. svensk flagga på mat eller varor från utlandet).

Nästa steg?

Att förelägga riksorgan ovanstående förslag för att få nationellt giltiga beslut.

3.29 Ämne: Slakteriet i Skara läggs ner. Måste vi ha åksjuk mat?

Initiativtagare: Anette Banås, Istrop.

Antal deltagare: 7

Sammanfattning:

Det byggs en del små gårdsslakterier men utan bidrag. Konkurrens mellan stora, små och gårdsslakterier är bra. På Fårö fick uppfödare bättre betalt för sitt fårkött när det blev två slakterier på ön. Mat/mött som är uppfött, slaktat mot förädlad/förpackad i Sverige borde få en låg momsskattesats. Om det byggs fler slakterier så kan det kanske bidra till att fler börjar med köttproduktion. Det borde vara i det allmännas intresse att köpa mat från det egna området. Mat till dagis skola, sjukhus och till de äldre. Antalet anställda ökar för närvarande då t.ex. tekniker behövs till köttproducenter i närområdet, produktionspersonal till maten behövs. Fler behövs i arbete.

De två viktigaste slutsatserna:

- Det offentliga måste hålla sig till svenska lagar och förordningar vid upphandling.
- Kunskapsspridande, medvetandegöra konsumenter om hur mat från utlandet produceras.

Nästa steg?

3.30 Ämne: Utvecklingsplaner med längre perspektiv – 30 år

Initiativtagare: Cecilia Andersson

Antal deltagare: 4-6

Sammanfattning:

Vi behöver planering som inkluderar flera områden och med längre perspektiv. Många berörs av beslut, man kan inte besluta om t.ex. skola enskilt, besluten måste ingå i en större plan. Vi behöver planer för lokalsamhället, av de som berörs av planen med brett och långt perspektiv. Ett sätt att återuppliva, fräscha upp demokratin.

Vi pratade om vikten av att ha en vision, för att inte arbeta i blindo. Visionen kan samla olika verksamheter, så att alla jobbar åt samma håll. Visionen ska hålla sig inom vad vi kan råda över, över våra områden. Bygdens vision ska gå i samklang med visionen i det större sammanhang där man ingår, t.ex. kommunen. Målsättningar för olika områden ska samlas och integreras i visionen.

Exempel: En utvecklingsplan för kommunen, sedan lokala utvecklingsplaner i de olika byarna, med bred representation.

Hållbart, ställa om, lokal ekonomi ska inkluderas i den stora visionen. För långsiktighet behövs att människorna som berörs är delaktiga och tror på besluten och idéerna. Byar, liksom människor, behöver bli sedda. Annars bidrar de inte med sin energi och kommunen eller sammanhanget går miste om energin. Integrera bygderna för att få långsiktig hållbarhet. Människor och bygder måste mötas med respekt.

Det är svårt att förutse framtiden, att veta vad som kommer vara hållbart om 20 år. Vi vill ha konsekvensanalyser, livscykelanalyser på "allt".

Översiktsplanen tas upp som ett instrument som kan utnyttjas, det är ett långsiktigt instrument. RUP – regional utvecklingsplan. Man hade en visionsdag i kommunfullmäktige där människor fick skriva en uppsats om framtiden "vilket liv vill jag leva i framtiden". Sedan frågade man sig hur samhället måste se ut för att det ska bli så? Visionen ska förankras brett och involvera människor. Sker det i små politiska grupper eller av tjänstemän fungerar det inte.

Planerna måste ständigt underhållas, uppdateras, leva.

Måste komma ifrån "rätt person på rätt plats", det blir så sårbart när det hänger på en person.

Vill använda byalag som remissinstanser. Behövs kommunbygderåd? Är det kommunala perspektivet bra? Länsbygderåd, är det bra? Tveksam inställning till strukturen och administrationen. Det är inte bra att försöka hitta en vision som ska involvera alla kommundelar. Bygderna måste få ha sina visioner och inte tvingas utvecklas åt samma håll.

Det efterfrågas ekonomiskt stöd för att kunna ta in konsulter till byar/bygder. Kanske ska man utbilda lokalbor i att hålla olika grupprocesser för att få ut kompetensen lokalt? För att kunna utnyttja människors kompetens och engagemang. Friametoder.se

Det behövs gemensamma kommunala visioner för stad och land, för att få förståelse för beslut och arbete, för att få acceptans. Visionen ska tas fram gemensamt av både land och stad och finnas närvarande vid både politiska beslut och tjänstemannabeslut. Långa processer behövs för att de ska hinna verka. Vi måste ställa om från hur vi gjort hittills.

Hur kan gemensamma, inkluderande visioner tas fram? Hur får man fram åsikterna som finns lokalt? Hur tar man vara på demokratin? Konkreta planer, inkludering på den konkreta nivån. Inte "vi behöver bra kollektivtrafik" utan "vi vill ha en ny busslinje mellan A och B".

De tre viktigaste slutsatserna:

- Visioner är viktiga.
- Vi måste tänka både längre och bredare perspektiv.
- Vi måste göra om systemet för att få långsiktiga processer som hinner verka.

Nästa steg?

Hur kan vi ta fram gemensamma, inkluderande visioner? Vi vill ha konkreta verktyg för att få till dessa.

Hur inkluderar vi "vanligt folk" i de konkreta planerna?

Vi måste göra om systemet för beslutsfattande och planering i kommunerna så att fler involveras i skapandet av dessa, och att de gäller för längre tid än dagens 4 år. Annars kan vi inte planera långsiktigt och hållbart.

3.31 Mötesplatser och servicepunkter

Initiativtagare: Carina G. Hördegård

Antal deltagare: 21

Sammanfattning:

Vad är service? Mötesplatser. Affärer. Nya möjligheter skapas via fiber. Leaderprojekt. Bygdegårdar viktiga. Kultur är också service.

Logga med servicepunkt för servicepunkter. Offentlig service, kommun och annan statlig service och kommersiella service med butik, mack osv, glöm inte den ideella servicen, t.ex. hyra ut bygdegård osv. kultur, tennisbana osv. Kan vara väldigt viktigt för de människorna som bor där. Idrottsplatser, unga som bygger nya ställen t.ex. crossträningsbana vilket skapar mervärden ideellt. Servicepunkter ser olika ut och olika orter har olika behov, olika orter har också olika förutsättningar och olika resurser. Service är olika saker för olika personer i olika kontexter.

Det är viktigt att få en rak väg in till t.ex. sjukvård, byggnadsservice osv.

Personer ute i verksamheter måste tillgå den service som olika personer behöver, detta skapar ringar på vattnet.

Man kan ge uppdrag till butiker som får en summa för var uppdrag de uppföljer, t.ex. kaffehörna, internetuppkoppling, osv. Macken/butiken får en ersättning av kommunen för att fullfölja dessa uppdrag och blir därmed en servicepunkt. Detta kan också få butiken eller macken att leva vidare.

Närarbetsplats för distansarbetare där man kan sitta och distansarbeta tillsammans (på en bygdegård t.ex.), detta ger arbetskamrater. Lokalen måste finnas i byn.

Skolan är en service som kommunen ofta vill avveckla, detta gör också så att äldre som t.ex. har studiecirkel förlorar en plats att vara på □ det är svårt att hitta lokaler. Kan församlingshem/kyrka fungera som lokal?

Mobilt internet-nät är viktigt, men för att få detta så måste det också finnas lokaler.

Posten, det blir mycket paket som följd av mycket e-handel. Dessa går ej att hämta lokalt, utan man måste fortfarande hämta detta i större affärer. För att få detta måste man ha en dialog. Posten utöka samarbetspartner? Kan posten även leverera andra saker (t.ex. mat) till glesbygden och på så sätt leverera en service? Företagscenter finns ej i varje kommun, man kan inte skicka b-post i alla kommuner.

Mötesplatser måste finnas på en ort! Man kan samnyttja de lokaler som finns, detta gör underhåll osv billigare. Praktiska saker är ofta det som ställer till det.

Vad behövs för att få en servicepunkt? Ekonomiskt stöd. Kan flera samverka och t.ex. använda samma dator (ex. Posten och DHL).

Lanthandel osv, vad kan jag göra per kvadratmeter för att det ska bli en omsättning? Om en lanthandel t.ex. blir servicepunkt får denna t.ex. marknadsföring osv.

Problem med att allt inte finns på landsbygden då folk ändå måste åka in till stan och t.ex. posta, handla vin eller besöka banken passar de på att tanka, handla och göra andra saker där istället för att vara trogna sin lanthandel.

Digitala lanthandeln i Stavsjö, förvarar livsmedel från en nedlagd skola som beställs via dator (näthandel) och levereras någon gång i veckan.

Matbutiker har stor roll i service/mötesplatser men maten där är oftast dyrare och utbudet är inte heller detsamma. Hur kan de stora kedjorna ta sitt ansvar och sänka priserna på de små lokala orterna? Denna vilja måste också komma uppifrån.

Pågår en statlig utredning om kommersiell service, utredaren tittar också på "servicepunkter" (kommersiell och offentlig service), det är viktigt att göra inspel på denna för t.ex. kommunbygderåd och kommun. Kommersiell och offentlig service måste samspela med ideell och lokal service.

Ökat transportstöd till livsmedel på landsbygden.

Behålla skolan – bygg in så mycket verksamhet som möjligt i skolan för att göra det billigare.

Att gå efter stöd gör en beroende av andra, kanske behöver man istället ändra t.ex. vanor och beteende. De i lokalsamhället måste också arbeta för att förbättra servicen utifrån de förutsättningar orten har.

Vården är också en del av service. Slussfors i Storuman som exempel, personer kan ta blodtryck, blodprov osv. digitalt. Denna utrustning används också av skolan. Distansvården är viktigt, landstinget måste samarbeta.

Äldreboende finns inte heller på alla orter och de äldreboenden som finns är ofta för små.

Uppmärksamma t.ex. handlare om hur de kan förbättra de lokala affärerna och se till att efterfrågan möts av ett utbud.

De flesta servicepunkter finns där det går att handla (i butiken eller macken). Om dessa inte finns, vilken service är då viktigast att t.ex. inrymma i bygdegården? T.ex. är datorn så vanlig att ha i hemmet att den inte behövs? □ det viktigaste är att ha en plats där man kan ses och samtala!

De tre viktigaste slutsatserna:

- Mötesplatser måste finnas på alla orter
- Samverkan kring t.e.x lokaler mellan olika organisationer gynnar alla
- Det behövs mer ekonomiska incitament till ökad service på landsbygden

3.32 Ämne: Vattenbruk som utvecklingsmöjlighet på landsbygden

Initiativtagare: Gustaf Westring

Antal deltagare: okänt

Sammanfattning:

Gruppmedlemmarna missuppfattade ämnet först och började diskutera vattenkraft. Gruppledaren informerade om vattenbruk (alltså odling av fisk musslor mm), och det diskuterades vilka möjligheter som finns. Gruppen konstaterade att vattenbruk har stor potential som försörjningsmöjligheter på landsbygden.

De tre viktigaste punkterna:

- Vattenbruk är en viktig potentiell försörjningskälla på landsbygden.
- I framtida Havs- och Fiskeprogramet och i Landsbygdsprogrammet så är det fastställt att Sverige ska satsa mer på vattenbruk. Detta borde ske!
- Kunskapen om vattenbruk är dålig på många platser i Sverige.

Nästa steg:

- Det behövs mer information och kunskap om vattenbruk på svensk landsbygd.

3.33 Ämne: Unga på landsbygden. Attityder till unga, storstadsnormer

Initiativtagare: Josefin Heed

Antal deltagare: 15

Sammanfattning:

Staden har inte alltid varit normen.

Storstadsnormen, äldre antar att unga ska flytta till staden. Inte tänka framtid(unga) och "baktid"(äldre) utan NUTID(tillsammans?).

Kevin som fick pris var ett bra exempel på hur unga kan dras in i entreprenörskap och företagande genom skolan och av vuxna.

Tidigare var det blomstrande föreningsliv och ungdomsgrupper överallt, även på landsbygden.

Nu: måste släppa in ungdomar i föreningarna och låta dem ta äldres platser.

Skapa nya mötesplatser, hitta människor på alla nivåer. Inte anta att unga tycker långa möten är tråkiga – normen för unga.

Varför ska barnen från landsbygden skjutsas in till stan för att gå till skolan och inte tvärt om? Myt om att det är lönsammare att ha allt i staden, landsbygden kostar. Exempel, byskolan lades ned trots att föräldrar bevisade att det inte var den som kostade m.m.

Ordet politik avskrämmade hos unga. Unga gjorde namninsamling och lyckades med fråga – ett politiskt arbete. Kille som spelade på äldreboende. Förlänga livet 3 år. Nu äldregala och ambassadör i Örnsköldsvik. Viktigt med stöd från äldre till unga.

Landsbygdsforum: 4 kategorier unga kön + flytta. Vad är det vi kommunicerar om ungdomar på landsbygden. Lyfter fram några flickor som vill vidareutbilda sig. Säger aldrig att det är bra att stanna på landsbygden. Vi behöver alla människor. Varför ska man behöva försvara att man stannar kvar? Betraktas som misslyckad.

Viktigt för en framgångsrik kommun att berätta om allt roligt som händer i kommunen. Mer specialiserade fritidsintressen erbjuds ej. Inte anta vad de unga vill göra utan FRÅGA dem. Aktivitetsbyrå utanför Ludvika – prova på allt.

Varför ha rena ungdomsgrupperingar. Tycka att det är kul att umgås över generationsgränser. Ungdomsgård, 13-19 år. Politiker förstår inte att det tar tid att nya ungdomar kommer när den äldre generationen fasas ut. Ungdomsgården lades ned. Våga säga ifrån mot beslutsfattarna.

Normen. Följer inte med utvecklingen. Oj nu finns det inga ungdomar som vill vara med i styrelsen. Nedläggning. Inte vara statiska, våga öppna dörren. Kontinuitet. En attitydfråga, hela tiden tänka på förändring, nutiden. Pengar. Politiker sitter på korta mandatperioden, måste få igenom resultat nu, leder till kortsiktiga lösningar. Måste allt mätas i pengar t.ex. kvalitet.

Presenteras som att det är bättre att få saker serverade, men är det verkligen bättre? Får man kämpa för saker lär man sig också. Hembygdsgård – här kan man göra allt. Mötesplats. Tack vare en ordförande med annan attityd.

Negativitet – man orkar inte lyssna. Fokusera på det som är bra istället. Vad fungerar? Bygg på det och hur kan man utveckla det?

Ungdomsgård i Timrå. Låta de unga vara med att bestämma – lyckat när de unga fick välja vad som skulle finnas där. Inte ett kritstreck.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Förändra attityder
- Organisering på ungas villkor, inbjuda till delaktighet och ta ett steg tillbaka som vuxen. De med vuxna ska se sig själva som support ej makthavare.
- Ifrågasätta normerna. Vad är bra och dåligt, varför väljer vi den?

Nästa steg?

Rikskonferens i sept. Sluta säga åt folk att flytta och skapa bättre förutsättning för ungas organisering. Ifrågasätta andra när de uppvisar attityder om att det är dåligt att stanna. Se det kollektiva ansvaret för förändring. Vad kan JAG göra för att förändra? Men även viktigt att politiker etc. suger upp det.

3.34 Ämne: Ungas organisering, landsbygden <3 föreningsliv

Initiativtagare: Lovisa Persson

Antal deltagare: 16

Sammanfattning:

Problem:

- Minskat föreningsengagemang, vad händer och kommer det att fortsätta?
- Förändrad retorik från att "jag är med i ..." till att "jag går på ..."
- Bestämmer föräldrarna vilka aktiviteter barnen ska delta i?
- Kontakt med unga, hur når man ut?
- Fejkad demokrati när delaktighet inte blir verklig utan mest för syns skull!
- Media, normer och attityder mot att vara ung på landsbygd.

Förslag!

-Ungdomar måste bjudas in, släppas in och ges reellt ansvar och makt för att bli delaktiga på riktigt. Man måste frånga traditionella förväntningar om att ungdomar tycker det är tråkigt att ha ansvar, sitta i styrelser mm. Viktigt att komma ihåg att unga som alla andra är OLIKA personer, det finns många olika sätt att inkludera och ge delaktighet.

-Föreningar borde vara uppmärksam mot fastfrysta positioner inom t ex styrelser och inte tycka det är jobbigt att släppa in nya personer, oavsett om det handlar om korta eller längre engagemang. Man ska heller inte vara rädd för att försöka olika saker och våga misslyckas.

-Vad de unga ofta kan behöva är *knuffen*, ett möjliggörande. En bra metod kan vara att mobilisera de "*vettiga vuxna*", relateringsbara förebilderna som kan stötta och få en att känna "det där hade kunnat vara jag". Småsaker för kommuner kan vara stor hjälp för föreningen. Kommunerna skulle kunna stötta med en "mentors-pool" där man kan få praktisk hjälp med t ex hur man ansöker om pengar.

-Man kan vända normer kring "bli-kvar-het" för ungdomar på landsbygden genom att göra dem till påverkare i sina bygder så att de inte är de som *blir* kvar utan de man *vill* ha kvar. En sån plats kan man senare vilja återvända till.

-Det är viktigt att finna kanaler för att nå ut. Bra att gå genom mötesplatser som redan finns, *om* dessa finns. Att gå ut via skolan kan vara problematiskt och kräver extra eftertanke för att inte hierarkier ska få för stor påverkan på hur informationen mottas.

-Vi bör våga inse att världen kanske är förändrad, alla föreningar kanske inte ska överleva? Engagemanget ändrar form, kan vara svårt att se över generationsgränser.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Ungt engagemang finns, är föränderligt och bör ges mer stöd!

- En reell delaktighet **med makt** för de unga är absolut essentiellt, annars är det ingen riktig inkludering!
- Normerna om unga landsbygden påverkar engagemang och föreningsverksamhet mycket och bör arbetas med!

Nästa steg?

3.35 Ämne: Rättvisare regionala stöd med RURIX – ett nytt glesbygdsmått

Initiativtagare: Sigurd Melin

Antal deltagare: 9

Sammanfattning:

RURIX – Rurality Index. Började med en fråga om hur man bör mäta vilka områden som ska bli stödområden för glesbygd när Ljusdals kommun skulle bli stödområden men inte Hudiksvalls kommun, vilket ledde till snedfördelning av stöd till glesbygden. Differentierad bensinskatt efter gleshet i bostadsområdet skulle vara mer rättvist. I RURIX delas landet in i rutor på en km² och sedan mäts glesheten för varje ruta. Man tittar på hur många bofasta som finns inom 5km köravstånd från rutan och delar antalet med avståndet 5km. Man mäter alltså inte invånare per km² utan per km väglängd. Kan mätas på olika avstånd för att ta fram en kurva på hur nära tätorter olika glesbygder ligger vilket ger möjlighet att ta fram lokal och regional befolkningstäthet. Mäter sålunda även hur isolerade glesbygder är.

I nuläget har olika instanser i Sverige olika definitioner av glesbygd och de stämmer inte överens med andra länders och internationella organs definitioner. En styrka med RURIX är att eftersom man måste följa vägnätet får man en bild av hur tillgängliga omkringliggande orter faktiskt är.

Frågor som behöver redas ut: hur ska man göra med öar där det inte finns vägförbindelser utan färjetrafik till fastlandet, samt områden/orter som ligger invid stora vägar de inte har tillgång till. Mackar som ligger vid E6an/E4an och har en massa kunder trots att de ligger i glesbygd – kanske inte borde få stöd? Samma sak för t.ex. Arlanda som inte har några invånare men hög ekonomisk aktivitet. Hur gör man med vägar som bara finns tillgängliga säsongvis?

Finska/norska vägnätet bör inkluderas för mätningar längs gränser eftersom gränssamhällen har glädje av de förbindelserna.

Länsstyrelsens bidrag till lanthandlare och utvecklingsprojekt måste grundas på ett säkert underlag som reducerar subjektivitet. Denna metod skulle åstadkomma det. Skulle kunna vara relevant för regionala utvecklingssatsningar. Metoden kan användas för en graderad bensinskatt för mackar, stöd till lanthandlare och uppstartsbidrag till företag beroende på vilket område de ligger i.

Transparensen har stor potential för ett internationellt/inomeuropeiskt samarbete. Kan bli en föregångare internationellt för att få till en standard som kan gälla överallt.

Mätningen kan även göras med några års mellanrum för att se om bygder utvecklas.

Nästa steg är att titta på vägfärjor, motorvägar, norska/finska vägnät, säsongsvägar etc.

RURIX kanske inte kan eller bör användas överallt. Man måste avgöra för vilka frågor glesheten är avgörande/relevant och se att RURIX kan användas för att skapa ett Möjlighet att kombinera med andra aspekter, t.ex. kollektivtrafik (stämmer den med hur folk bor?).

De tre viktigaste slutsatserna:

- En viktig styrka i RURIX är transparensen och den objektiva mätmetoden
- Kontinuiteten i mätmetoden är viktig och bryter den gamla traditionen av kommun- eller länsgränser
- RURIX kanske inte kan eller bör användas överallt. Man måste avgöra för vilka frågor glesheten är avgörande/relevant och se att RURIX kan användas för att skapa ett grundläggande gleshetsindex som kan kombineras med andra aspekter

Nästa steg?

Hitta vägar för att ansöka om medel för att kunna fortsätta arbeta med att rätta ut frågetecken och utveckla metoden för att på sikt komma fram till en svensk och kanske även internationell standard.

3.36 Ämne: Lanthandel

Initiativtagare: Karin Linkorst

Antal deltagare: 14

Sammanfattning:

Utredning om kommersiell service på landsbygden

Hinder:

- Köptrohet
- Utbud
- Någon som tar över/Svårt att starta upp nya butiker
- Inköspriser
- De statliga företagen behöver inte gå före med att lägga ner, dra in verksamheten
- Prispressen från konsumenterna
- Närproducenter kan inte leverera hela året
- Grossister levererar inte små volymer, tar ut högre priser för små volymer

Lösningar/Tips:

- Kommunen köper tjänster av butikerna, t.ex hemkörning av varor
- Butiken står för servicepunkt, träffpunkt, fika m.m. på avtal med ersättning från kommunen och länsstyrelsen
- Höj ersättning till ombud för post, apotek, systemet, svenska spel m.m
- Lika inköspriser för lanthandlare från grossist som stora butiker
- Samordna utkörning av varor från flera instanser
- Andelsbutik
- Bidrag till uppstart av e-handels system till butiken med hemkörning
- Upphandling av varor till t.ex. skola från butiken, höj taket för hur mycket "små varor" de får lov att köpa utanför upphandlingsavtalen
- Prioritera service högre än vinst för statliga bolag, ex. Post, svenska spel...
- Se över kommunala avgifter för butiksverksamhet i kommunerna

De tre viktigaste slutsatserna:

- Statliga bolags roll
- Mötesplatser i butik
- Upphandlingsregler

Nästa steg?

Skicka in synpunkter till utredningen: Kommersiell service på landsbygden

3.37 Ämne: Undanröja statliga och kommunala hinder för utveckling

Initiativtagare: Dan Eriksson

Antal deltagare: 4 + rapportör

Sammanfattning:

Offentlig utredare för att stärka civil samhället, öka förståelse och undanröja hinder hos stat och myndigheter, kommuner m.fl.

Hinder:

- Brist på samordning mellan delar av offentlig sektor till en gemensam samsyn
- Stel byråkrati
- Mer och mer kontroller och papper ☐ uttröttande av ideell sektor (energi och ekonomi)
- Mer kontrollanter tar pengar, som kunde gått till civil sektor
- Går inte att överklaga, exempelvis arvsfondens beslut
- Civilsamhället tar på sig bristerna i välfärden, som är statligt/kommunalt ansvar
- Leader kan inte främja jobb är de inte får ge pengar till företag/näringsverksamhet utan måste ge pengar till ideell sektor
- Undervärdering av arbetet i ideell sektor vid utbetalning för utfört arbete
- Projektmedel är ju bara för en kort tid, ofta behov för små summor till driftsmedel konstant
- Brist på långsiktighet när allt baseras på projektmedel
- Leader: Otydlighet i vilka regler som gäller vid utbetalningstillfället, de vid beslutstillfället eller vid utbetalningstillfället? ☐ rädsla för att söka bland ideella föreningar
- Ökade krav på ideella föreningar, "som om givarna köper något"
- Svårighet att sätta ett värde på de värden som civila samhällen levererar, exempelvis samvaro... jmf. Innovations upphandlingar föredraget på 16 Maj

Lösningar:

- MER TILLIT!
- Mer samarbete mellan olika instanser, med tydligt huvudansvar av ideell sektor
- Budgeterad fast pott vilken delas ut men redovisas i enkelhet årsvis i efterhand

- Identifiera utvecklingsmedel som står till förfogande, och reglerna för dessa, samt eventuella behov för förändring och tydliggörande av dessa (exempelvis reglerna för vilka som kan få pengar ur arvsfonden)
- Återintroducera Bygdepeng 2
- Kom ur upphandlingstänket och bygg partnerskapsavtal, kontrakt och bättre anpassade upphandlingsregler för tjänster och varor från mindre producenter, som föreningar i ideell sektor
- Ökad förståelse för små föreningars m.fl. behov hos kommuner och stat
- Anpassa ansvarskravet, reglerna, rapporteringskraven osv. beroende på målgruppen och storleken medlet
- Större samsyn mellan delarna i den offentliga sektorn, för tydliga regler utåt mot civilsamhället

De tre viktigaste slutsatserna:

- Förändra arvsfondens statuter, öppna upp för flera att söka
- Se över reglerna för upphandlingar och möjligheterna för innovations upphandling eller partnerskap
- Vänd trenden: Mer tillit till civilsamhället, inte mer kontroll

Nästa steg?

Maila vidare förslag till Dan.Ericsson@regeringskansliet.se

3.38 Ämne: Ökad samverkan mellan svenskar och nya svenskar på landsbygden

Initiativtagare: Linnea Nord, skolungdom.

Antal deltagare: 16-18

Sammanfattning:

Initiativtagarna till detta ämne är unga tjejer som bor i en bygd där det kommer nyanlända svenskar. De tycker det är svårt att integrera dessa in i byn. Det uppstår mycket "vi" och "dom" och de kan inte språket. Hur ska man arbeta för att få en bra relation till invandrarna?

Många asylsökande placeras ut på landsbygden för det saknas bostäder i städerna. Detta ställer stora krav på lokalsamhället och dess föreningar. Idrottsföreningar, kyrkan och övriga föreningar har en stor roll i detta, genom att anordna aktiviteter för de nyanlända.

Idrottsföreningar, kyrkan, föreningar har en stor roll. Kan anordna aktiviteter för de nyanlända.

Stort bekymmer är att många bostäder är låsta för asylsökande, får de uppehållstillstånd måste de flytta. Dåliga kommunikationer på landsbygden lockar inte invandrarna att stanna på landsbygden plus att bristen på bostäder spelar in.

De nya svenskarna kan vara den resursen vi behöver. Till exempel ta över övergivna gårdar osv. Försöka få invandrare att stanna på landsbygden. Sätt inte alla i storstäder. Detta kan vara en stor resurs till avfolkningsbygder. Men det krävs bättre kommunikationer på landsbygden för att få den attraktiv för nyanlända svenskar, så att de vill bo kvar på landsbygden. En stark inflyttning krävs för att bygdens föreningsliv ska fortleva.

Positivt exempel från Oskarshamns kommun: mycket aktiviteter. De vill stanna, men saknas bostäder. Försöker lära de nyanlända det svenska samhället; ex. allemansrätten osv.

Processen måste snabbas på, och ge de nyanlända en värdig vistelse under tiden. Man kan inte behandla alla nyanlända olika. Det är inte humant att utvisas efter ex. 8 år i Sverige, då familjerna hinner rota sig, få fler barn osv.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Processerna tar för lång tid, det är inte humant att utvisa en familj efter ex. 8år då man hinner rota sig, få fler barn osv. Snabba på besluten helt enkelt!
- All typ av kommunikation måste ses över. Både kommunikationer på landsbygden med fler bussar etc. så det lockar fler att nyanlända att bo kvar på landsbygden. Och kommunikation mellan migrationsverket/handledare till

de nyanlända. Mycket brister när de skickar ut papper till de nyanlända på svenska som de inte förstår. Det finns även rasism mellan olika grupper av invandrare. Tar migrationsverket reda på detta? Vissa grupper tål inte varandra, placera inte dessa i samma by.

- Skolan behöver mer resurser för att kunna ta hand om de nyanlända. Idag saknas det till stor del kompetens för att ex. kunna behandla traumatiska upplevelser och tolka språket. Ta hjälp av föräldrarna i skolan!

Nästa steg?

Starta ett bemanningsföretag som riktar sig mot nyanlända? För att kunna ta tillvara på dessas kunskaper. En attitydförändring krävs också, för att få in buss-kommunikationer måste man kanske avstå från att ta bilen för att det ska vara lönsamt att ha bussen kvar. Det måste även finnas ett system som tillåter undervisning!

Kanske starta en människoamnesti? Ge människor som bott i Sverige i många år och "är" svenskar uppehållstillstånd?

3.39 Ämne: Nybyggnation

Initiativtagare: Claes Bergqvist

Antal deltagare: Claes Bergqvist, Per-Inge Planefors, Larz Johansson, Gunnar Casserstedt, Stefan Carlsson, Lars Erik Nordin, Bertil Degerlund, Åke Berglund, Beng Rönnkvist, Kjell Fågelberg, en kvinna Elisabeth (Okänt namn), en man (Okänt namn). Tillkom en man Ola, sitter i riksdagen (Okänt namn) 10:15.
13 st.

Sammanfattning: Stora delar av landet byggs det inget nytt på senaste tiden, låga marknadsvärden på husen, leder till att man inte får lån och därmed får man inte råd att bygga nytt. Bostadskredit. Behövs nybyggnation på landet, byggs för lite i hela Sverige men främst på landet. Man vill bo i lgh även på landet, men dessa byggs inte. Bygger villa för 3 milj., värd 1 milj. vid inflytt.

Sjönära/havsnära bygge räddningen? Urbaniseringen går snabbt. Leas (landsbygdsutveckling i strandnära lägen) trodde att man skulle kunna bygga lite dyrare och få ett marknadspris, endast vattendrag smalare än 2m och sjöar mindre än 1ha □ flopp för LIIS, regeringens undantag för oattraktiva. Kommunen ska lägga LIIS-område i översiktsplan, länsstyrelsen överklagar dessa vilket fortfarande gör detta omöjligt (Sörmland).

Bygga lägenheter för äldre så att de kan flytta från de stora husen så att unga kan flytta in där vilket skapar hus på marknaden för unga familjer som har överkomliga priser. Finansiering inte alltid det största problemet, vem vill förvalta? Kan man lösa via banksystem? Hur kan man uppvärdera boendet på landsbygden, hur man öka marknadsvärdet? Lägenheter förfaller – ingen vill förvalta och ta den risken, ROT-avdrag även för hyreshus? Kan detta fungera när marknaden inte fungerar?

Arbetsstillfällena gör att människor vill bo på en ort vilket gör att värdet på bostäderna också ökar. Om det inte finns boenden med de kvalitéer som efterfrågas så bor folk i stan istället, landsbygden tappar dem. Äldre behöver bostäder med t.ex. trygghetslarm på markplan anpassat för dem så att de slipps ryckas ur sitt sammanhang och sitt sociala liv på landsbygden □ frigör bostäderna som de äldre lämnar till unga familjer.

Kommunen bygger mest, de privata bygger knappt alls, det kommunala ska också ge en avkastning. Hur kan man pressa byggkostnader? SmåA i Stockholm, lämna fastighet och bygga mindre hus, köper in t.ex. kök och badrum gemensamt vilket förenklar och pressar ned kostnaderna (1970). Ingen vill bygga på tomterna på landsbygden. Enskilda initiativet är lösningen? Ödeshög som exempel med nytt hyreshus från privat aktör som vuxit upp på orten. Våga fundera i nya banor. De med pengar satsat de gärna där de vet att de får bra avkastning på dem.

Förändra attityd och tänk från beslutsfattare till lokalsamhälle, inte acceptera Sveriges urbanisering och kommuners och bankers sätt att resonera. Elisabeth har gjort en boendeenkät på sin ort till underlag för kommunpolitikerna, vad kan

göras för boendet på landsbygden? Lokala trygghetsboenden i hela Sverige vore fint, hemtjänsten slipper köra runt på landet, vore fint om de äldre kunde bo i anpassade boenden och hjälpa varandra med t.ex. städning, snöskottning efter förmåga för t.ex. billigare hyra. □ okonventionella lösningar. Barnen i socknen stannar kanske om föräldrarna kan bo kvar vilket leder till ytterligare positiva förändringar t.ex. att man kan behålla skolan. Vad är alternativkostnaderna till att inte kunna bo kvar? Tydliggöra denna alternativkostnad för kommunen (of-fentliga sektorn) så att man kan tackla problemet. Behövs även bygga ut service parallellt så att man kan bo kvar t.ex. internet, skola, affärer. Kommunen kan till en början sälja tomter billigare (fungerar bara i stadsnära landsbygd?) för att få rullning på inflyttningen till landsbygdskommunerna, sedan kan priserna på tomterna öka? Infrastrukturen är vital, bredband och kommunikationer.

Kommunerna måste se långsiktigare än 3 årsperioder, t.ex. med trygghetsboenden på landsbygden vilket man kan tjäna pengar på om ca 20 år.

Permanent fritidshus? Byggs ej nytt om man permanentar fritidshuset. Ägarlägenheten (vanligt i Finland) mellanting hyresrätt och bostadsrätt, ägande på fast pris då man säljer för samma pris som man sålde för, kombinerat med en hyra, varför finns ej denna i Sverige? Kooperativ hyresrätt? □ slipper spekuleringen med bostadsrätter.

Crowdfunding för bostäder? Vinsten går tillbaka till ett bolag vid försäljning (slipper spekulering), göra t.ex. aktiebolag för att bygga bostäder. Kan man lägga sina sparkapital (räntan) på lokalsamhället istället för att lägga den t.ex. utomlands?

Garanterar 90 % dock max 1600kr/m² (ovan grund, tomtpris, grund osv räknas ej in vilket gör att detta inte alltid blir lönsamt även om man bygger billigt), men detta räcker ej, statliga bostadskrediterna behöver höjas. Kan man sänka standarden eller förenkla byggnormen, jämför resten av Europa? Sjuka byggnormer som fördyrar för nybygge och renovering.

Hur kan man göra bygget attraktivt? PBL och strandskyddet. Tjänstemännens tolkningar spelar roll. Blir en kamp mellan tjänstemän – politiker – lokalinvånare. Tycker att tjänstemännen ibland motverkar byggande på landsbygden t.ex. buller spelar ingen roll i staden men stoppar bygglov på landsbygden pga. samma faktor.

Vill man att landsbygden ska bebyggas? Hela samhället hänger ihop, vill inte ledningen så vill inte lokalbefolkningen, stuprör. En spiral med bostadsspekulationer med landsbygden i botten. Allmännyttan får ej ha fördelar jämfört med statliga bolag, t.ex. kan en privat aktör inte få stöd från kommunen för att bygga pga. EU-regler, s.k. Social housing är inte tillåtet.

Hyresgarantier kan ställa till det, krävs ibland för att bygga, då får skattebetalarna till sist stå för smällen. Man kan bygga på ett ställe för att bygga på ett annat för att undgå detta problem, t.ex. så byggs det på ett "attraktivare" ställe och ett "oattraktivare" som tar ut varandra, detta kallas kombihus. Då bygger man också billigare typer av hus.

Möjligheter att förenkla för landsbygden med stödområden, utöka dessa? Eller förenkla? Attraktiva boendet på landsbygden kan stå för sig självt. Samhället på landsbygden attraktivt? Pendling? Förbättra/förnygra de bostäder som finns?

De tre viktigaste slutsatserna:

- Högre kreditgarantibelopp behövs (1600 kr/m²), krockar med standard och byggnormer
- Regelförändring! Strandskyddet! ROT-avdrag för hyreshus där inte marknadsvärdet medger satsningar? skatteneutralitet för hyres/bostadsrätter! Allmännyttans fördelar? Förenkla byggnormer?
- Bättre boenden för äldre på landsbygden för att frigöra bostäder för yngre

Nästa steg?

3.40 Ämne: För säker matförsörjning krävs omfattande ekologisk odling lokalt

Initiativtagare: Karin Westphal

Antal deltagare: 8st + rapportör

Sammanfattning:

Många vill ha lokal ekologisk mat men det finns inte på orten.

Upphandling ang. mat till skolor, till äldreboenden osv. De vill ha mat med kvalitet men det är inte möjligt. Att skolorna osv. skall kunna äta ekologisk och lokal mat.

De vill producera mer Svensk mat och att det skall kunna göras småskaligt.

Man måste lägga tillbaka lika mycket som tar från jorden. Ej utarma jordarna.

De efterfrågar grönsaksodlare i Sverige. Krävs större ansvar från privatpersoner att odla sina egna grönsaker.

Man skall "rösta" med pengar, dvs. handla hos de som man vill gynna.

Bättre markanvändning i Sverige, vi skall använda den mark vi har. Vi skall använda de tillgångarna vi har i Sverige och producera mat.

Närodlat är för vissa i gruppen mycket viktigare än ekologisk odling. Vi måste utnyttja de resurser vi har.

Det borde vara dyrt med varor med som inte är säsongsvaror i Sverige. T.ex. bananer borde vara dyrt i Sverige.

Information krävs, människor vet inte vad de egentligen köper för något, säker mat!

Affärer kan inte få tag på ekologiska varor.

Man borde få handla varor direkt från gårdar, gårdsbutiker!

Dåligt att upphandlingar gör att pannkakorna kommer från Polen, sen packas de t.ex. i Sverige innan barnen får äta dem i skolan. Man borde gynna företagare i det lokala samhället så samhället får in pengar. Kommunerna måste ställa krav.

Vi har bara en planet!

Den enda mannen i gruppen reflekterade över att han var ensam med alla kvinnor, och han frågade sig vad det berodde på?

Hållbar sysselsättning.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Upphandlingen är viktigt, det går om man vill
- Konsumentinformation
- Svensk närodlat mat är viktig, ökad markanvändning i Sverige

Nästa steg?

3.41 Ämne: Hur locka stadsbor till landsbygd

Initiativtagare: Anne Närhi, Kicki Persson från Resurs Uppland

Antal deltagare: 10 pers.

Sammanfattning:

Sluta berätta om negativt på landsbygden, lyft det positiva!

Förfäderna har "tillåtit urbanisering", släppt makten till centralisering och det måste gå igenom ett politiskt parti. Fokus på staden. Städerna har koncentrerat alla resurser och människor i staden – stoppa städernas utbyggnad, låt dem betala tillbaka!

Reseavdraget från första kronan på landsbygden som en möjlighet?

Olika skatteregler för landsbygd och stad?

Tvinga de som bygger att bygga både i staden och på landsbygden.

Ta hänsyn till det som personerna vill ha, gamla vill på sikt kunna få tillgång till service, yngre ville ha billiga lägenheter.

Kontantinsats för köp av gårdar på landsbygden hindrar många unga att köpa "drömbostaden" – eftersökes lösning från politiskt plan. STYR marknaden!

Kunna tanka, tillgång till bredband – ger det unga?

Vikten av sociala mötesplatser och välkomnande för nyinflyttade. Lyfta gemenskapen på landsbygden och bygga vidare på det som landsbygden har unikt och inte det som saknas

Lyfta fördelar för företagande att flytta ut på landsbygden för att nyttja billigare lokaler som även kan sänka de egna boendekostnaderna.

Ekonomisk helhetsanalys som sätt att ifrågasätta fokus på staden och ekonomin

Vikten av kommunikationer lyftes flertalet gånger– framför allt bredband och telefontäckning men också vägar.

Skapa lokala strategigrupper som ett sätt att se möjligheter och skapa ett medvetet förhållningssätt till framtiden.

Exempel från Gotland: Provgute, tomma fastigheter, försöker hyra ut till självkostnadspris för vintermånader. Ökar serviceunderlaget och intresserar stadsbor för landsbygden.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Skattelättnader, reseavdrag från första kronan, ändring av fastighetsskatten.
- Utnyttja det man har, specialisera
- Kommunikation, bredband och vägar.

Nästa steg?

- Fråga om dessa frågor på politikerdebatten imorgon.
- Ordna mer aktiviteter, bjuda in politiker och stadsbor till möten.
- Försöka hitta nya sätt att hyra ut tomma bostäder.

3.42 Ämne: Använd våra "nya svenskar" i landsbygdsutvecklingen

Initiativtagare: Jan- Erik Olofsson HSSL Östergötland

Antal deltagare: 2

Sammanfattning:

Det konstaterades att våra "nya svenskar" är en ovärderlig resurs på den svenska landsbygden och måste ges möjlighet att utveckla den.

Hur ser våra politiker våra "nya svenskar" som en resurs på landsbygden?

På vilket sätt kan rikspolitikerna stötta kommunerna att prioritera "invandringen" på landsbygden?

Hur går vi vidare?

De tre viktigaste slutsatserna:

Nästa steg?

3.43 Hur arbetar vi helhjärtat för att stärka landsbygden?

Initiativtagare: Siv Eliasson

Antal deltagare: 8 st

Sammanfattning:

20 % av pengarna för landsbygdsprogrammet dragit tillbaka, 2,5 miljarder □ frustration. Öronmärkta pengar vilka främst går till bredbandssatsningar, är det verkligen där de behövs? Behov av transparens i hur landsbygdspengarna ska användas. Konkret om regionala satsningar, förtäta alla regioner. Urbanisering. Ligger som strategi på regionnivå ex täta Falun och Borlänge. Nytt förslag för västra Götaland, tillväxtstrategi, i hela den skriften nämns landsbygden bara 1 gång □ enbart kopplat till att man hämtar råvaror och att landsbygden kan omhänderta avfallet för städerna. Den texten som strategin hittades, hittades i "Hållbar stadsutveckling" där den var inkopierad ifrån.

Man pratar effektiv tillväxt, vad är effektivt? Staden kan inte existera utan landsbygden, inte ens gatustenarna finns i staden utan hämtas på landsbygden. Det behövs goda konkreta exempel från landsbygden, det är vi som bygger världens bästa byar, vi som i vi som bor på landsbygden. Det behövs ett nytt synsätt på landsbygden och dess roll, det behövs skapas en positiv attityd. Vi som bor på landsbygden måste prata positivt om vår bygd, vi sätter ramarna.

Örnsköldsvik är ett intressant exempel med ett kommunbygderåd där man inte längre kallar det kommunbygderåd då det är en kommunal verksamhet, kallar det bara bygderåd. Bra organisering.

Ragunda kommun, kommunen har inga muskler, vår kommun blöder. Har mkt vattenkraft som ger 1,6 miljarder per år i vinst och skatten från denna går direkt till staten. Skatten skulle kunna användas i kommunen.

Anropsstyrd kollektivtrafik som påbörjats som test i Västra Götaland.

Handlarrundan – bussar som vanligtvis kör skolbarn hämtar personer som vill handla (tilläggstjänst av bussbolaget), lindrig kostnad (72 tusen kr per år), i Munkedal kommun. Kommunen står för kostnaden. Mån om att budgetposten blir långsiktig.

Statligt bidrag som heter hemsändningsbidrag, bygger på samma möjligheter. Söker bidraget nationellt t.ex. i Örnsköldsvik.

Engagemanget för landsbygden, perspektivet har vänts. Storstadsnormen styr besluten även på landsbygden. Det viktiga är att VI kan leva på landsbygden, att vi kan bo kvar och växa, annars är alla satsningar på t.ex. bredband förgäves.

Norge är lite en förebild, satsar på att hela landet ska leva, pengarna blir kvar ute i bygderna. Helt annat organisering och strategiskt tänk kring landsbygden. Vindkraftspengen måste komma tillbaka till bygderna. Nivån behöver ses över (för ersättning).

Man behöver ett utbyte mellan stad och landsbygd, båda behövs. Skulle körkort vara en del som låg som gymnasieutbildning?

I Örnsköldsvik skapar man en policy att landsbygdssäkra varje beslut, intressant. Liknande konsekvensanalys för landsbygden. Borde finnas överallt, kommunal och nationell nivå!

Bostadsmarknaden, egeninsatsen som krävs när man ska ta lån sållar bort förstagångsköpare.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Pengarna stannar på bygden? T.ex. vattenkraft där skatten skulle behövas i landsbygdskommunen, får ej betalt för sina resurser
- Stad och land är beroende av varandra men storstadsnormen styr
- Landsbygdssäkra beslut på alla nivåer, liknande konsekvensbeskrivning för landsbygden, varför inte göra detta?

Nästa steg?

3.44 Ämne: Hela Sverige ska lira, folkmusikens betydelse för ungdomar på landsbygden

Initiativtagare: Anders Ågren

Antal deltagare: 9

Sammanfattning: Det varierar från ort till ort hur ungdomar kan lära sig spela folkmusik, beror på engagemang och intresset från kulturskolans lärare.

Ungdomar skräms ibland bort av att medelåldern i spelmanslag och andra sammanhang – det blir svårt att tas på allvar för den som är tretton år yngre än alla andra. Ibland ganska exkluderande för unga.

Hur ska ungdomar upptäcka folkmusik? Uppmuntra ungas intressen! Inte begränsa enligt musikstil eller hur duktiga de unga musikerna är. Det är viktigt att tro på ungdomarna, och ge dem förtroende!

Hur kan vi få jämlikhet mellan idrottsföreningar och kultur? Det är kanske svårt att mäta effekterna av musiken, men många ungdomar får ett intresse, en plats att vara sig själv genom att spela musik. Genom att det inte är lika strukturerat som i idrottsföreningar öppnar det upp för fler ungdomar.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Kulturskolan borde vara avgiftsfri och öppen för alla – det borde bli mer samverkan mellan kulturskolan och andra aktörer, till exempel bildningsförbund. Våga samverka!
- Det skulle behövas initiativ för att få mer stöd till kulturföreningar. Kanske genom att utgå från hembygdsföreningar – de har lokaler och ekonomiska medel. Eller kulturhus på bygder, med samarbeten mellan föreningar, både idrott och kultur. Återigen- det behövs mer öppenhet och samverkan mellan aktörerna i ungdomskulturen på landsbygden!
- Det är viktigt att folkmusiken inte blir förknippad med nationalism och främlingsfientlighet!

Nästa steg?

Genom att uppmuntra initiativ som möjliggör samarbete mellan aktörer i musiklivet, så att fler ungdomar kan få ägna sig om musik. Också genom att hjälpa ungdomar att hitta lokaler, stöd och ekonomisk möjlighet att spela musik och organisera sig på det viset.

3.45 Ämne: Ledarskap för attitydförändringar

Initiativtagare: Johanna Wallin

Antal deltagare: 4-7-10

Sammanfattning:

Samtalet varierar mellan den personliga nivån och organisationsnivån/den kollektiva nivån. Kollektiva uppfattningar och attityder. Vi måste förhålla oss till individ- organisations- och samhällsnivån när vi ska förstå och förändra attityder.

Vi behöver nytt typ av ledarskap för attitydförändringar. Det finns för mycket härskartekniker, dåliga ledare som styr beslut dit de vill. Vi behöver ledare som låter allas åsikter komma fram, som sköter sig. Vi behöver fler som tror på förändringar, fler som tar på sig ledarskapsrollen för förändring. Vi är trötta på att människor säger att de vill, men sedan inte vågar ta på sig uppgiften och söker inspiration och handfasta lösningsförslag.

Det behövs ledarskap som tillåter förändringar. Attitydförändringar sker parallellt med fysiska projekt. Man behöver undersöka behov, få med många, skrida till handling. Det togs upp ett exempel, en idrottsförening som ville bygga idrottsarena och sedan byggde vandrarhem, arenan fick restaurang- och konferens, café, gym. För idrott, rekreation och kultur. Det ena föder det andra. Resultatet blev en attraktivare ort. Föreningen arrangerar mycket, lockar folk, arenan och föreningen har blivit en samlingsplats för bygden. Initiativgruppen (4 personer från idrottsföreningen) är intakt och vill fortsätta utveckla bygden. Nu har det blivit lättare att rekrytera människor till föreningen. Föreningen har gått från ideell till kommersiell, professionell. Finns inte längre några ideella krafter i den kommersiella verksamheten, det ideella finns kvar i fotbollsverksamheten.

Vi behöver ett ledarskap som tillåter inkludering, demokrati, delaktighet, att alla känner medskapande. Hur ser ledarskap ut och hur arbetar man med det för att inkludera och få med människor i utvecklingsarbetet? Många föreningar är ganska ensamma i det de gör, de inriktar sig på olika saker, men vissa saker kan vara bättre att göra tillsammans. Hur kan ett framtida ledarskap se ut?

Ledarskapets attityd har stor vikt för om arbetet blir framgångsrikt eller inte. Framgångsrikt ledarskap kräver att man ber folk om hjälp, ber människor hjälpa till. Man behöver en attityd hos ledare som tillåter och vågar detta. Dessutom måste ledarna kunna möta människorna där de är, inte vara 3 steg före. Man måste bygga en gemensam grund och skynda långsamt.

Det finns en tendens att rekrytera människor (ofta äldre män) som haft olika positioner tidigare till ledarskapsställningar i föreningar, för att man tror att de ska fungera som dörroppnare, men det leder ofta bara till att människor inte vill engagera sig på grund av att ledarskapet är konservativt, ojämnt och inte inkluderande.

Behöver vi ställa krav på ledarskapet? – vi kanske behöver en ledarutbildning som kan ändra attityder?

Vi pratade också om gubbväggar som motsätter sig utveckling och nya idéer. Samma människor sitter i decennier och det byggs upp en atmosfär som bromsar nya idéer. Strukturen förmedlar attityder och föder negativ organisationskultur.

Den självuppfyllande profetian: När några gör "allt" och "ingen hjälper till", men när de försvinner, det är då arbetet startar, då kommer allt engagemang fram. Vi pratade också om vikten av att släppa in och inkludera de unga, de nya. Även de som inte tar för sig. En hjälp kan vara att bestämma hur länge en styrelse får sitta, för att komma ifrån fastfrusna situationer. Dessutom måste man våga fira tillsammans i organisationen, för att bygga en positiv kultur. Man måste arbeta med attityder för att få till stimulans och glädje att engagera sig i landsbygden. Unga säger "vi får ingen plats, vi blir inte hörda". Äldre säger: "de tar sig inte plats". Det finns en omedvetenhet om attityder och brist på förståelse för varandra. Detta förstärks av strukturerna där styrelsen gör "som den alltid har gjort" och samma människor sitter på samma positioner i decennier.

Det sades också att: "För att få förändringar måste man våga ta plats". Förändringar tar tid, man måste låta det nya sjunka in för att attityderna så småningom ska ändras. Det konstaterades också att: "Jag måste vara okej med mig själv för att kunna påverka attityden".

Det upplevs som ett problem att människor gärna utför uppgifter, men att de inte vill ta på sig ledarskapsroller, större roller, ta ansvar för aktiviteter eller komma på möten och "göra något".

För att arbete ska gå framåt krävs två faktorer: fysiska platser + ledare . Finns bara den fysiska platsen blir idéerna inte verklighet.

Vi behöver hitta gemensamma värdegrunder att falla tillbaka på och luta oss mot i våra föreningar. Organisationer kanske ska göra värdegrundsplaner? Kanske kan detta medföra att alla människor vågar/får ta plats och säga det man vill. Värdegrundsplanerna kan hjälpa till att skapa ett tillåtande klimat. Det är också bra att, i början av varje möte/projekt, tillsammans skriva ner regler för möten, att tydliggöra och skriva ner det vi förutsätter att alla håller med om. Hur ska vi vara mot varandra under mötet? Vad är viktigt för oss? Det är effektivt att skriva

ner det man tar för givet och sedan komma överens om vad som ska gälla. Man ska också vara medveten om vad man förmedlar genom det språk man använder. Vad förmedlar jag när jag säger "gubbe"? Vi behöver tänka på vilka signaler vi sänder ut, både genom kroppsspråk och talat språk.

Vi vill öppna upp för delat ledarskap, att människor ska vilja ta ansvar, ta ledarpositioner i föreningar. För detta krävs attitydförändring, en ökad vilja att ta ansvar. Människor på maktpositioner måste våga släppa in människor och våga släppa sin ledarskapsroll. Våga släppa in människor och acceptera att det kanske inte blir som just jag, den tidigare ledaren, har tänkt mig. Ledare behöver våga bjuda in t.ex. föreningsmedlemmar för att gemensamt fatta beslut om framtiden, där ledaren är en i gruppen och ingenting annat. Ledare måste alltså medvetet jobba och leda för att förändra, engagera fler och kunna släppa ifrån sig ledarskap till andra. För att bli av med ledarskap krävs, initialt, ett starkt ledarskap.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Det behövs tid för reflektion och förståelse, med mål att förändra.
- Vi måste hantera och förändra attityder och attitydproblem på 3 nivåer; personnivå, organisationsnivå och samhällsnivå.
- Vi behöver ledarskapsutbildningar som lyfter frågor rörande attityder, roller, kultur, normer, förutfattade meningar. Vi måste utbilda ledare över hela landet, i våra föreningar och organisationer. Detta för att ledare ska kunna inkludera och lyssna på medlemmar, våga förändra, släppa in människor för förenings överlevnad och utveckling. Detta ska ske på nationell nivå.

Nästa steg?

En landstäckande ledarskapsutbildning/föreningsutvecklingsutbildning som lyfter jämställdhets- och inkluderingsfrågor och synliggör problemet med föreningar/ledningar som inte släpper in nya människor. För att råda bot på fastfrusna strukturer och kulturer. För att alla ska se problemet och varandras syn på problemet. Utbildningen ska nå människor som idag sitter på ledarpositioner, men också framtidens ledare. För att inspirera människor till att ta på sig ledarskap och för att forma inkluderande ledare.

Workshop/inspiration på temat jämställt/inkluderande ledarskap. Som visar feminina och maskulina aspekter av ledarskap.

3.46 Ämne: Integration / Samarbete stad och landsbygd för ökad inflyttning och integration

Initiativtagare: Inger Kraft Etzler, Asha Ismail och Jan Runfors

Antal deltagare: 18

Sammanfattning:

Mångfalden är stor hos invandrargruppen, det är ingen homogen grupp. Detta är viktigt att förstå när det arbetas med dessa frågor.

Samarbete centralt för att klara integrationsfrågor, och centralt för landsbygdsfrågor. Information till stadsmiljön, något som kan vara viktigt för att skapa intresse och möjligheter till utflyttning från stan etc.

Utnyttjandet av de mänskliga resurserna som kommer i och med invandring, både i form av boende och i form av arbetsstyrka.

Inkludering istället för integration?

Rädslan för det okända stor, på landsbygden framförallt, och genom att få inflyttande med annan etnisk bakgrund som kanske kan rädda lokalsamhället genom att bara flytta dit. Detta skulle därmed kunna hjälpa lokalsamhället samtidigt som det motverkar främlingsfientligheten.

Det blir ett uppifrån och ned tänk i och med detta som gör att integrationen på lokal nivå inte sker, något som gör att samma process kanske blir negativ istället för positiv. Samarbetet mellan de olika myndigheterna, länsstyrelsen och de lokala organisationerna blir därmed enormt viktigt.

En diskussion som kommit upp var om integration faktiskt definierats? Varför, i flera steg, kommer folket hit? Genom att inte göra detta kan det sägas att man skapar främlingskänslan. Detta Vi och Dom tänket är ett centralt problem. De "nya" svenskarna, verkar därmed inte räknas med på samma nivå i många fall, något som behöver ändras. Detta är ett strukturproblem, se ovan, men även något som behöver hanteras på individnivå. En attitydförändring blir därmed eftersträvarsvärt.

Det är välkommandet som blir centralt. Solidaritet!

För vidare läsning: Bosse Parnevik, *Invandrare*

Hela Sverige ska leva Jämtlands län, *Integration och flyktingmottagande på enklare sätt*

De tre viktigaste slutsatserna:

- Det är centralt att ha en dialog mellan det lokala och andra nivåer för att få en fungerande integration. En styrning som går endast rakt nedåt riskerar att skapa problematik där det istället kunnat skapas lösningar.

- Invandring, om hanterad rätt, kan bli en stor hjälp på vägen mot en livskraftig landsbygd i Sverige.
- Ingen kan inte stå ensam, samarbete och solidaritet kommer att vara centralt för att lösa problem som man möter både i relation till invandring och i relation till landsbygd.

Nästa steg?

- Dialog regionalt och/eller i kommunen kan vara sättet att ta ett steg längre. Det måste finnas strukturer som kan välkomna, om det så är religiösa centrum eller tillgång till vis typ av mat. Detta är något som också påverkas av infrastrukturerna –
- Bättre kommunikation med Arbetsförmedlingen angående deras etableringslotsande
- Se civilsamhällets organisationer som möjliggörare – inte bara utförare!
- Skapa mötesplatser för att integrera nyinflyttade i lokalbefolkningen.
- Korta ned asyltiden!

3.47 Ämne: Folkhälsa och momsfordelning

Initiativtagare: Kjell Gröndal

Antal deltagare: 3

Sammanfattning:

Momssatserna på mat utifrån ett folkhälsoperspektiv ifrågasattes och diskuterades. Initiativtagarens förslag var att kategorisera mat utifrån tre olika klassificeringar som avgör momssatsen. Det syftar till att ha minsta möjliga moms på produkter som ur hälso- och hållbarhetsperspektiv är bäst samt högre moms på produkter som innehåller mycket tillsatser eller är skadliga, till exempel socker. Utifrån det skulle fler få råd att köpa bra produkter, dessa skulle efterfrågas och produceras i större omfattning, med en bättre folkhälsa som följd. Frågan är aktuell för politiker och framförallt EU som sätter gränser för momssatser.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Folkhälsan är svår mätbar
- Politikerna säger sig vara intresserade men agerar inte
- En långsam, byråkratisk process som är svår att påverka

Nästa steg?

Påverka EU-parlamentariker.

3.48 Ämne: Biogas in + ut

Initiativtagare: Carl- Eric Engström

Antal deltagare: 7st

Sammanfattning:

Fler kommuner borde köra med biogas.

Tierp kommun ville bygga en biogasanläggning. Men det blev alldeles för dyrt. De fick ett pris på vad det skulle kosta först men sedan blev det mycket dyrare och nu sitter de fast med en anläggning som de inte kan betala.

Luleå kommuns bussar och bilars körs nu med biogas.

I Luleå har de tankar med gas, sedan kör de in de till staden och säljer. De vill inte ha några gasrör.

Miljötänk viktigt! Måste utnyttja det avfallet som produceras.

De diskuterar mycket om olika ställen där man använder biogas. Gårdar som för in gas från deras produktion som de försörjer hus med värme, ström osv.

I Brålanda har de en biogasanläggning där vem som helst kan bidra med rågas och vem som helst kan plocka ut biogas.

En av deltagarna vill ha ledningar som går runt Vänern osv. som man kan ta biogas ifrån. (därför rubriken in/ut). Han trycker mycket på att man borde ha gasledningar. Så gasen kan användas av många. D.v.s. ej bara ha det på en plats i en tank.

Men biogasanläggningar är så jäkla dyrt.

Ledningar tror de är för dyrt men de blir förbannade på det, att tjänstemännen inte tänker längre än vad näsan räcker.

Hur kan det vara för dyrt med gasledningar när man lagt gasledningar i hela östersjön? Man borde lägga gasledningar istället för att transportera det överallt med lastbilar som får köra långa omvägar.

Allt hör ihop! Slänger man skit så kommer det hamna skit i biogasen.
Dominospel.

Hur ska vi kunna få fart på biogasproduktionen? Det är så mycket som skall stämma, skall det verkligen behöva vara så komplicerat? Nu är det mest entusiaster som håller på med detta, d.v.s. som enskild företagare har svårt att göra detta eftersom det är så dyrt och det tar lång tid innan pengarna betalas igen.

Pellets värmeverk är för dyrt, men flis är billigare (fjärrvärme).

De diskuterar varför man inte använder flytande biogas i bilar (LNG).

De pratar om olika exempel där lantbrukare går ihop och bygger en biogasanläggning. Men många klarar inte av det för ekonomin aldrig går ihop. Men för vissa går det.

Man borde skilja på hushållsavfall och gödsel när man skall ha det i en biogas-anläggning eftersom hushållsavfall innehåller så mycket gifter.

En menar att man skall bränna hushållsavfall eftersom det är så mycket skit, men det blir fjärrvärme, sedan använder man askan till att utsöndra fosfor genom en kemisk process. Eftersom det är brist på fosfor.

Mycket teknik och besvär att rena hushållsavfall.

EU tycker att svenskar är idioter. För vi tillåter oss själva att förgifta oss själva. För att det är så mycket gifter i alla vatten här. Fiskarna osv. är så giftiga att de som fiskar inte kan sälja sin fisk. Vi förgiftar oss själva i tysthet.

Det finns inga förutsättningar för de som vill utveckla, de finns inga pengar och människor kan inte fortsätta utveckla tekniken som kan förbättra våran värld.

Idag satsar man på el, satsa på det! (menar vissa i gruppen).

De tre viktigaste slutsatserna:

- Långsiktig planering, minst fyra mandatperioder (långsiktiga politiska beslut, de måste diskutera tillsammans, ej tävla mot varandra).
- Politiskt skapa marknader för teknik i tidiga skeden, så de som utvecklar tekniken kan överleva.
- Börja satsa omgående för klimatets skull!

Nästa steg?

3.49 Ämne: The blue economy

Initiativtagare: Nicklas Persson, Ekoteknik och hållbar utveckling

Antal deltagare: 4

Sammanfattning:

För mer information om blue economy: <http://vimeo.com/m/90505735> ,
theblueeconomy.org

Ta det du har lokalt, skippar allt du lärt dig tidigare – vad är det här egentligen?

Bygger på tvärvetenskap och fysikens lagar vilket gör att många myter slås hårt på. Härmar naturen och dess sätt att hantera olika problem. Exempel på termiteers sätt att bygga hus på. Formen på byggnaden skapar naturlig cirkulation av luft. Blåvalens hjärta på 6v pumpar blod jättelångt, hur kan detta användas i industrin? Zebrans ränder, skapar mikroklimat med luftcirkulation, hur kan det användas i byggnadskonst i vårt samhälle?

Glaset är fyllt med vatten och luft!

Exempel: Ta vara på caféers kaffesump, odlar svampar i en container med kaffesumpen, levereras på cykel till gourmetrestauranger, de som arbetar med det får ca 90euro/dag.

Finns företag som arbetar med solfångare i Sverige väldigt effektivt genom att nyttja fångaren på natten också då värme fanns kvar i själva solfångaren, handlar om att ta vara på det som finns.

Hur funkar det på dagens landsbygd? Vem ska ta initiativet? Sprid kunskapen om vad som kan göras och insikten om att se andra resurser än de som tidigare betraktats som värdefulla!

Det saknas resurser, tid och kapital, att ta idéerna till verklighet även om de upptäcks.

Vad har kommunen

De tre viktigaste slutsatserna:

- Det finns möjligheter och resurser som inte nyttjas idag.
- Svårigheter med att hitta kapital att utveckla de möjligheter som finns.
- Kunskapen och inställningen är länken mellan det som finns och det som realiseras.

Nästa steg?

Se möjligheterna!

3.50 Ämne: Fiber åt alla

Initiativtagare: Per Ohlsson

Antal deltagare: 14

Sammanfattning:

Fiber är en grundförutsättning för att kunna leva på landsbygden.

Mönsterås kommun bygger ut fiber på landsbygden om 20 hushåll och 50 % anslutning för att kommunen ska dra dit fibern. Telia är operatören, men et kan var och en välja sen.

Annars kan det kännas svårt för små byalag att försöka hålla i det. Skanova är ett företag som bygger men samtidigt lämnar fritt till alla att välja sin leverantör.

Kommunbygderådet gjorde en heltäckande indelning av kommunen som delades upp i ekonomiska föreningar för alla delar som vill vara med. Kommunen garanterar att kvalitén ska bli lika för staden och landet. Problematiskt att det tar lång tid för jordbruksverket att betala ut pengar så att föreningarna måste ligga ute med pengar länge. Tar otroligt lång tid när lekmän i föreningarna ska rodde det hela.

När Telia inte är intresserade av att gräva ut till alla blockerar de för att andra ska kunna gräva till de längst bort. Därför är det viktigt med en bra indelning av hushållen från början.

En investering som husägare att delta i utbyggnaden av fiber. Så det är konstigt att det ibland kan va svårt att få med husägarna.

Går att samgräva med både elbolag och vatten och avlopp.

Olika entreprenörer föredrar att ha upphandling per timme eller per meter.

Vad är egentligen statens ansvar? Reglerna från jordbruksverket är sega, vilket förlamar arbetet. Ska lekmän ha ansvaret måste vi få tydliga instruktioner och inte riskera att bli återbetalningsskyldiga. Någon måste ställa sig bakom, kommunen eller staten måste försäkra att ideella föreningar inte blir skuldsatta!

De tre viktigaste slutsatserna:

- Det ligger för stort ansvar på lekmanaföreningar som har för lite instruktioner men för mycket krav och riskerar att bli skuldsatta.
- Många företag är inte intresserade av att gräva till de som bor längst bort, därför är det viktigt att man gör heltäckande indelningar av en kommun där alla hushåll har möjlighet att delta.
- Systemet fungerar inte som det är idag, stat och kommun måste ta mer ansvar!

Nästa steg?

Fiber måste upp på statlig nivå, det är livsviktig infrastruktur! Ta upp med politiker, tänker de ta något ansvar? Så att alla, oavsett hur stenigt det är i marken, ska få råd med bredband!

Det måste finnas en försäkring, någon som täcker upp bakom ideella föreningar så att de inte blir skuldsatta om något blir fel. Mönsterås är ett bra exempel att titta på!

Byråkratin måste bli enklare om småföreningar ska klara av det

3.51 Arbete och Social ekonomi (Sociala företag)

Initiativtagare: Ricardo Alvarado

Antal deltagare: Ricardo Alvarado, Elisabet Lundström, Annie Helgesson, Kjell-Egon Strandh, Marie-Anne Björn (7st)

Sammanfattning: prata med politikerna. Men är det bäst att prata uppifrån eller nerifrån? Var har man störst chans att bli hörd?

- Definierar Socialt företag på flera sätt: mindre företag som inte direkt lönar sig ekonomiskt. Säljer tjänster, alla löner som är vinst stoppas tillbaka in i företaget. Arbetarna inom socialt företag är människor med svårigheter att komma in på arbetsmarknad. Medbestämmanderätt, inte bara de människor som inte kommer in på arbetsmarknaden, snarare kring värderingar och bra arbetssituation. Tjänst man säljer behöver vara bra mottagen och göra bra nytta för att köparen ska vilja köpa tjänsten igen. Kan även handla att bygga upp sina anställda för att de ska gå vidare starkare i livet.
- Däri finns fördelen när köparen ser vad det sociala står för. Företag som har social inriktning av olika slag kan marknadsföra det eller inte – beroende på hur man vill att andra ska se på företaget. Kan det bli att man "skjuter sig i foten" om man marknadsför mycket med att socialt företagande handlar specifikt om de med svårigheter att ta sig in på arbetsmarknaden?
- Finns det nätverk på landsbygden för socialt företagande? ☐ Nej, inte övergripande för alla.
- Risk finns med socialt företagande under diskussioner och benämningar att det skapas ett vi och dem. Vi som är friska och startar företag och är ledare medan *dem* blir människor med olika fysiska/psykiska problem. Viktigt att försöka undvika att skapa grupperingarna.
- Unga In – organisation som jobbar med att få in ungdomar med någon typ av handikapp på arbetsmarknaden.
- En viktig del med det sociala företagande är ett steg mot att inte vara beroende av bidrag.

De tre viktigaste slutsatserna:

- sätta prioritering på att lyfta upp sociala företag, att de får högre status (problemet att man inte riktigt ser sociala företag som riktiga företag).
- Intresse för nätverk för sociala företag på landsbygden.
- Hela Sverige ska Leva börjar med att få ihop vad det finns för sociala företag på landsbygden och koppla samman dem och andra för utbyte av erfarenheter.

Nästa steg?

Försöka påverka politikerna. Se slutsatserna med att få fram nätverk.

3.52 Ämne: Kulturen som utveckling

Initiativtagare: Margareta Johansson

Antal deltagare: 7

Sammanfattning:

- Kulturen kan fungera som ett kitt för bygden.
- Bildbaserad kommunikation ger nya möjligheter.
- Mål-kulturen kan vara tillgänglig i hela landet.
- Levande kulturliv viktigt vid rekrytering.
- "Skapande skola" ger möjligheter att bygga upp en stolthet för den egna bygden.
- Kulturen som metod för att sedan arbeta tillsammans.
- Nyteknik gör att världen kan komma till oss och vi till den.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Vi har platser där vi får plats Bygdegårdar, Folkets Hus, Hembygdsgårdar
- Kulturen ska vara med i Landsbygdsprogrammet som en grund.
- Kulturen ger oss styrka att röra om och ta plats i debatten, ställa krav.

Nästa steg?

- "Lösa pengar" i Kulturplanerna till Civilsamhället.
- Vi måste liera oss med folk som kan föra vår talan och stärka oss att tala själv.
- Kulturen är en motor för vårt kommande näringsliv.

3.53 Ämne: Idag kostar transporterna på landsbygdsvägarna 1000-tals miljoner kronor mer än om de utförs på bra vägar och transporterna kostar mer i norr än söder.

Initiativtagare: Rune Fredriksson

Antal deltagare: 7

Sammanfattning: Landsbygdsvägarna, statliga och enskilda, är en förutsättning för att hålla ihop landet. Tidsavståndet till marknaderna ökar genom generellt sänkta tillåtna hastigheter på de lågtrafikerade landsbygdsvägarna och tidsavståndet ökar ytterligare på grund av ojämna vägar.

Vägarna i norra delen av landet är ojämnare än vägarna i södra delen av landet men ojämna belagda vägar har förändrats till grusvägar i såväl norra som södra Sverige.

Många landsbygdsvägar har periodvis en trafikmängd som är mycket större än vad de är avsedda för. Det är ett problem för en expansiv turistsatsning på många landsbygdsorter.

Det minskande stödet för vägar på landsbygden medför att landsbygdens fastighetsägare drabbas av ökande kostnader. Vägar och gators underhåll i kommunernas centralorter finansieras med skattemedel vilket innebär att landsbygdens fastighetsägare drabbas av dubbla pålagor.

Vi måste bli bättre att hantera statistik när det gäller landsbygdsvägarna. Stat och kommun använder information om genomsnittlighet istället för att hantera variationer beträffande trafik, väder och vägarnas standard och tillstånd.

Information som ligger till grund för samtalsämnet:

www.slideshare.net/RuneFredriksson/

De tre viktigaste slutsatserna:

- Trafiken skall styra valet av standard och tillstånd på landsbygdsvägarna. Idag beror vägarnas tillstånd i stor utsträckning av klimatfaktorer som köldmängd.
- Stat och kommun ska inte hantera dåligt underhåll genom sänkta hastigheter.
- Stödet till enskilda vägar måste ses över.

Nästa Steg?

Rune Funderar på uppvakta regering, riksdag, Sveriges kommuner och landsting, enskilda kommuner för att uppmärksamma dessa frågor.

3.54 Ämne: Staden som norm

Initiativtagare: Inger Fogelberg

Antal deltagare: 9

Sammanfattning:

Det finns en grundläggande värdering om att staden är normen, troligen helt omedvetet att urbaniseringen ses som självklart. Man pratar mer och mer om glesbygd istället för landsbygd. Även lagstiftningen har sin utgångspunkt i den här normen, när det kommer till begrepp och formuleringar!

Hos tätorten ses landsbygden lite som rekreationsplats istället för som livsmiljö, men så är inte realiteten. Landsbygdslivet innebär många fördelar, men vi är dåliga på att marknadsföra dem. Man måste börja uppmärksamma och bli medveten om vilket perspektiv man har och att man kan lära sig mycket av landsbygden – att man där är van att skapa sig ett sätt att leva. Ett sätt som kan vara en framtidsmodell för staden

Det är svårt att hitta nationalekonomiska fakta som styrker att urbanisering är en fördel.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Staden finns många gånger omedvetet om norm och landsbygden har blivit en periferi.
- Det är svårt att hitta nationalekonomiska fakta som stödjer urbanisering.
- Landsbygden behöver marknadsföra sig och försöka vända synen på landsbygden.

Nästa steg?

- Börja försöka tänka annorlunda kring landsbygden, ändra perspektivet i tal och skrift!
- Marknadsför landsbygdslivet som en framtidsmodell för staden.

3.55 Ämne: Hur främjar vi självhushållning och småskalighet på landsbygden?

Initiativtagare: Maria-Therese Steen

Antal deltagare: 17

Sammanfattning:

Lokalvaluta

Poängar- Staten ger ut

Överlappande system av lokala poängar

Alf Homborgs idé –Myten om maskinen

Lösa in i Svenska pengar och kan skatta för det.

Olika sätt att se på industrijordbruk och självhushållning

Jordens vänner, hållbart jordbruk

Inte tiden att odla

Prioriterar inte det vi vill prioritera

Bidrag för att köpa hus på landsbygden

Småskalighet svårt med regelverket som ej är främjande

Resilient samhälle

Konkreta tips:

Gemensamma odlingslotter

Poängar

Köpa livdjur □ kotell (?)

Stor regelförändring -produktion & -fördelning

Arbetstidsförkortning

Möjlighet för alla att odla lite

Potatisodlarförening □ samodling

Stöd för att flytta ut på landsbygden

Gemensamma inköp

Lokala grupper, mötesplatser för att sälja

Samverkan □ kooperativ

Underlätta att sälja

Starta studiecirklar

Kunskap

Tillväxt/snedväxt

De tre viktigaste slutsatserna:

- Ekonomins utformning spelar stor roll för självhushållning och småskalighet
- Småskaligt odlande kan i nuläget vara svårt, hade behövts annat regelverk, bättre möjligheter att bo på landsbygden och människor behöver ha tid för ha möjligheten att producera sin mat
- Det finns många olika initiativ och konkreta lösningar att använda sig av (se tips-listan), t ex samverkan, kooperativ, olika stödformer, kunskapsspridning mm.

Nästa steg?

Kommunicera vidare genom en mail-lista

3.56 Ämne: Behöver Sverige en långsiktig livsmedelsstrategi?

Initiativtagare: Matilda Enkrans

Antal deltagare: 20-25

Sammanfattning:

Mat är trendigt, haka på möjligheterna. Finns fördelar med ökad hållbar livsmedelsproduktion Sverige för det är varaktiga jobb på landsbygden och människors intresse för mat ökar samt klimateffekter sätter finger på att långsiktig livsmedelsstrategi behövs, nationellt, regionalt och lokalt.

Offentlig upphandling som hänger ihop med andra krav.

Konsumenter stärks i mer och bättre märkning.

Finns lokala bra exempel, ofta kopplade till effektivt arbete med lokala kostpolicys.*

De tre viktigaste slutsatserna:

- Långsiktig livsmedelsstrategi behövs nationellt, regionalt och lokalt.
- Samverkan, information, kunskap behövs i alla led och fler i bredd
- Behövs ett tydligt fokus på vilken matproduktion vi ska ha i Sverige, hur det bygger på konkurrenskraft, och klarar klimat- och miljömål med producenter och konsumenter i fokus.

Nästa steg?

Företag på plats, långsiktig livsmedelsstrategi

* Sverige kan öka sin livsmedelsproduktion och på så sätt ingen motsättning konventionellt eller ekologiskt, men ekologiskt och mer miljömässighet behövs för framtiden. Klimat, konsumenter kräver det och efterfrågan ökar vilket har potential för fler jobb.

3.57 Ämne: Hur kan vi skapa en välfungerande kollektivtrafik för landsbygden, kan samåkning vara en pusselbit?

Initiativtagare: Jan Fallsvik

Antal deltagare: 12st

Sammanfattning: Trots/tack vare höga bensinpriser bör alla åka mer hållbart. Politik som förs idag av stadspolitikerna hindrar att kollektivtrafik på landet ska bli bättre, fokus är mest på städerna. Avdrag för färd med egen bil i arbete är främst i städer där det finns bra kollektivtrafik. Beteendet på landsbygden (även i städerna) måste ändras för att åka kollektivt.

Leaderprojekt i Tolg (by) för samåkning där de har en tidtabell som samordnas med buss i närheten. Kommunen stöder detta med 20000kr per år. De har fler än 30 medlemmar. Byn bestämmer pris och kilometerersättning för de som kör. Drivs av ett företag som erbjuder tjänsten (betalningstjänsten) över hela landet för möjliggörande av bilsamåkningen.

Siljansnäs: system med jobbpendlingssamåkning. Mella Siljansnäs och Leksand. Gick bra först men övertogs av kommunen och lades då ned.

Oskarshamn, Kristdala: mobilsamåkningsprojekt.

Synpunkter: Ta bort skatten för drivmedel för de som bor på landsbygden. Vi på landet bör effektivisera bilåkandet. Man måste även som pensionär åka till affär och vårdcentral. Det går inte att ordna kollektivtrafik till fullo. Reseavdrag i städerna omfördelas till landsbygden. Idrottsföreningar bör samla föräldrar och skapa en värdegrund för resandet. Ska även vara okej att inte samverka – inte skapa bilden av att det är fel att åka själv. Det ska gå att använda samma kollektivtrafikkort över länsgränserna. Ljungby kommun har kompletteringstrafik, en busslinje som enbart går om du ska åka. Flyinge taxipendling.

De tre viktigaste slutsatserna:

- behövs ett förändrat beteende för kollektivtrafik, göra det mer positivt.
- finns en hel del existerande väl fungerande system med kollektivtrafik som går att ta del utav och sprida vidare, möjligtvis saknas informationsspridningen.
- ett aktuellt ämne som borde ha större plats i politiken än vad den har eftersom det har stor påverkan på miljön.

Nästa steg?

Skriva motion till politiker att kollektivtrafiken på landsbygden måste genomgå en förändring.

3.58   Ämne: Lokal ekonomi

Initiativtagare: Cissi

Antal deltagare: 16

Sammanfattning:

Microfonder: Lån för de som inte kan få lån till sina verksamheter, för att lånet är för litet eller säkerheten är för liten. Microfonderna vill kunna köpa aktier och investera i företag och stödja på så sätt. Pengarna i fonden kommer från medlemsorganisationer som t.ex. Coop, 4H.

Lokal ekonomi handlar om hur lokala pengar kan användas och lånas ut till lokala företag eftersom pengar som stannar kvar och snurrar i den lokala bygden ökar i värde. Ett exempel är från innovationsupphandlingsseminariet från gårdagen där Ramsjö lyckats anställa mer genom att äldreomsorgen handlade mat från lokala affären som tillagas i skolköket och på campingen.

För att komma runt upphandlingsproblem behöver man reglera mer detaljerat i upphandlingsplanerna. Problematiskt är för små leverantörer att inte kunna leverera rätt mängd men det finns många exempel där leverantörer går ihop för att klara det.

Hur sprider man tankesättet att alla är ansvariga för utvecklingen i sin egen bygd?

Lokal ekonomi har många innebörder – finansiering av lokal utveckling, hur pengar roterar i samhället, få företag att stanna, poängar, lokala valutor.

Det finns ett tydligt samband mellan orter med bankkontor och företagande.

Ett problem är att människor inte känner till vad deras sparpengar används till. Lokalekonomidagarna har varit bra för att sprida information kring detta.

Hur ska man få både konsumtionen och sparpengarna att snurra lokalt?

Problematiskt när husen är för billiga att få lån för de som bor där.

Lokalekonomisk analys kan hjälpa till för att komma fram till hur man ska kunna stödja den lokala ekonomiska utvecklingen. Finns en handbok i detta och många om har genomfört det.

Via JAK kan en kommun spara i JAK så att lokala föreningar och företag kan låna motsvarande värde.

Vad kan man göra lokalt för att kunna byta varor och tjänster med varandra, om det inte finns tillgång till poängar eller andra bytesmedel? Man kan bilda en ekonomisk förening – en inköpsförening och en försäljningsförening som tar hand om försäljning åt många medlemmar.

Behövs en yrkesgrupp på landsbygden med kunskap om t.ex. lokal ekonomi m.m. som skulle kunna utbilda av t.ex. Hela Sverige ska leva.

Behövs positiva exempel

Landsbygdsföretag borde få eget regelverk, att man får byta mer tjänster med varandra, vilket skulle locka ut företag på landsbygden

De tre viktigaste slutsatserna:

- Lokal ekonomi handlar om att stödja lokalt företagande genom lokal finansiering med hjälp av t.ex. mikrofonder, sparkassar och lokal konsumtion. Människor måste bli medvetna om att de själva bär ansvar för sin bygd.
- Det handlar också om att få pengar att snurra flera varv innan de lämnar lokalsamhället, t.ex. genom att äldreomsorgen köper mat från lokala affären som tillagas på skolköket. Lokalekonomisk analys kan göras för att planera detta arbete.
- Underlättande av byteshandel på landsbygden kan ske genom att beloppet för vad man får handla för höjs och man kan gå samman i ekonomiska föreningar för att kunna sälja och köpa varor från privatpersoner.

Nästa steg?

Politiker måste underlätta för att starta lokala sparkassar, förenkla regelverk.

En kompetensgrupp över hela Sverige skulle behöva utbildas och finnas till hands i lokalsamhällen med kunskap i lokal ekonomi och annat. Kanske HSSL kan styra upp en sådan utbildning och ett sådant nätverk?

Gränsen borde höjas för hur mycket man får sälja för utan att vara ett registrerat företag! För 100 000kr borde man få byta varor och tjänster lokalt. Landsbygdsföretag borde vara en egen bolagsform med eget regelverk, där man t.ex. får utbyta varor och tjänster skattefritt, vilket skulle locka ut företag på landsbygden!

3.59   Ämne: Getmjölk

Initiativtagare: Carl-Eric Engström

Antal deltagare: 4

Sammanfattning:

Getmjölk är en produkt som är intressant och stigande. Helt skild från vanlig komjölk. En antiseptisk påverkan, mer lik morotsmjölk. De med laktosintolerans kan oftast dricka getmjölk.

Vi vill idag veta vad vi stoppar i oss och våra barn. Getmjölken kan ses som ett gott alternativ för att det idag inte finns tillskott av hormoner, antibiotika eller annat som kan vara skadligt för människorna.

Idag får man köpa mjölken av bonden och det går inte via några mejerier. Det finns stort utrymme för utveckling inom området.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Att det inte finns skadliga ämnen i killing kött och getmjölk
- Det är en produkt som är intressant ur en antiseptisk och kurerande inverkan
- Tacksamt att vara getbonde pga. deras goda grovfoderomsättning

Nästa steg?

Utveckla produkten. Få in getmjölk som en produkt i affärerna! Sprid kunskapen om dess existens, egenskaper och goda smak.

3.60 Ämne: Utveckla arbetet i byarörelsen med digitala verktyg

Initiativtagare: Magnus Holmberg, Länsbygderådet Dalarna

Antal deltagare: ?

Sammanfattning:

Utveckla arbetet i byarörelsen med digitala verktyg

Hemsida (med både statisk info och nyheter) och e-postadress något slags basnivå.

Använda bystugan mer till att presentera saker digitalt.

Viktigt inte fastna i ETT sätt eller EN teknik - testa sig fram och ha ett öppet förhållningssätt till digitala verktyg, våga ändra. Var dock noga med ramarna runt det, se till att hålla relevans, moderera och skapa undergrupper för specifika frågor.

Få ihop det digitala och analoga, viktigt att inte exkludera någon, varken de som inte har tillgång till den digitala tekniken eller inte hinner engagera sig genom att gå på fysiska möten. Använda det digitala för att inkludera fler!

Se till att få in e-postadresser till byalagen i bygdebanken.

Hjälpa nördarna att bli onördiga, få de andra att våga. Utbilda utbildare för genomgång på fysisk träff, kanske uppkopplad med Skype etc. mot andra grupper eller föreläsare. Studiematerial till cirkel. Ett paket för att digitalisera föreningen med guide till olika verktyg, beskrivning vad de är bra till och hur de kan användas!

Magnus Holmberg, Länsbygderådet Dalarna

magnus@landsbygdfw.se

De tre viktigaste slutsatserna:

- Ta fram ett studiematerial för det digitala byalaget.
- Överbrygga det analoga och det digitala så att ingen exkluderas.
- Förhållningssättet att våga prova digitala verktyg, inställningen att det är ett kontinuerligt arbete.

Nästa steg?

3.61 Ämne: Hur kan vi skapa fungerande kollektivtrafik

Initiativtagare: Maja Söderberg

Antal deltagare: ca.25

Sammanfattning:

Vill samarbeta lokalt och statligt, de vill framförallt att de ska utgå från det lokala t.ex. bil pol istället för att bil, buss, etc. som vanligtvis utgår från centralorten. Det behövs mötesplatser, arenor där statliga och lokala aktörer kan mötas och verka.

Dålig kollektivtrafik resulterar i att: turismen inte har samma chans att växa, mindre jobb, flyttar från landsbygden tar för mycket tid att skjutsa, leder till fler bilar, fyllkörning. Nya idéer är viktiga att marknadsföra så att befolkningen får reda på att de finns.

Lösning: Bil pol, FB-grupper för samåkning, mobilsamåkning, etc. Mobilsamåkning innebär att man använder sig av ett dataprogram, som man kan boka och anmäla om man kan skjutsa. Sedan får man ett sms där man kan tacka ja eller nej till att skjutsa personen/personerna ifråga. Det som kostar är SMS-tjänsten och fakturatjänsten, för 550st invånare kostar det 20.00kr alltså ca.40kr/person.

Bil pol och samåkning kan leda till en växande turism för att turisterna lättare kan röra sig och ta sig till landsbygden. De får även personligare kontakt med lokalbefolkningen, där den som kör kan berätta om sevärdheter, butiker, historik, etc. gynnar bygden.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Arenor där statliga och lokala aktörer kan mötas, samarbeta och föra en dialog.
- Upphandlingar av lokaltrafik, lokal mat, etc. måste öppnas upp och inte bra väljas utifrån lägsta pris. Utan man måste värdera andra värden, som t.ex. äldre kan få skjuts att åka och handla, kunna ha kvar den lokala skolan pga. bättre förbindelser.
- Färdmedel ska utgå där de behövs, t.ex. ifrån samma by där personen finns som behöver skjuts, istället för ifrån centralorten. Större chans till en växande turistverksamhet på landsbygden, om det finns fler alternativ till kollektivtrafik, samt till mer sysselsättning.

Nästa steg?

Utveckla mobilsamåkning med en bil pol, att man t.ex. lånar bilar inom byn. Resulterar i färre bilar och turer med halvtomma bilar.

3.62 Ämne: Ungas förutsättningar och möjligheter på landsbygden; attityder och normer

Initiativtagare: My Fransson

Antal deltagare: 18

Sammanfattning:

Det finns en problematik i att gamla säger att det inte finns unga och unga säger att man inte har någon plats att vara med och engagera sig.

Problemet är kommunikationen mellan människorna och att hitta de unga.

Vi har inte behövt göra någon reklam för våra populära LAN i bygdegården, det här spritts ryktesvägen.

Anledningen till att många har engagerat sig i en bygdegård är för att de någon gång har blivit tillfrågade och sedan har det lett till ett vidare engagemang.

Vanlig föreställning: "Nu måste vi komma på något som vi tror att unga vill hålla på med". Unga är också människor. Våga fråga vad de vill göra, ha inte fördomar om vad ungdomar vill göra.

Ungdomar engagerar ungdomar. Ungdomar som har drivit egna projekt inspirerar andra unga.

Man måste också låta ungdomar testa och misslyckas.

En kommunkvinna som jobbar med att engagera ungdomar i sin kommun undrar hur det skapas ett stabilt engagemang för ungdomar över tid. Svaret blir att det kanske är en omöjlighet och att man istället ska flytta fokus och utgå från att ungdomsengagemanget är bra som det är och att kontinuitet kanske inte är nödvändighet. Det kanske alltid kommer att behövas punktinsatser.

Attityden att det är fint att bo i stan, men inte på landet måste vi bryta. Håkki är en inspirerande föreläsare på detta tema, rekommenderas!

De tre viktigaste slutsatserna:

- Attityden för unga på landsbygden måste vi försöka ändra på.
- "Ungdomar är också människor" Släpp fördomarna om ungdomar och se de som andra människor och behandla dem som det så kommer vi längre
- Att stödja ungdomars engagemang måste kunna göras utan att förvänta sig ett kontinuerligt långsiktigt engagemang.

Nästa steg?

Inget nästa steg

3.63 Ämne: Mötesplatser för utveckling

Initiativtagare: Ola Johansson

Antal deltagare: 27

Sammanfattning:

Fysiska mötesplatser

Digitala mötesplatser

Mötesplatser är viktiga för landsbygdsutveckling! Fysiska mötesplatser och digitala mötesplatser är ofta ihopkopplade på grund av att fysiska mötesplatser ofta har behov av digitala mötesplatser i form av exempelvis hemsidor. Därför är det viktigt att det finns tillgång till internet. Många känner att bredband är en nödvändighet för att komma vidare, medans andra känner att en av anledningarna till att många väljer att bo på landsbygden är att komma ifrån det ständiga beroendet av uppkoppling. Ett roligt exempel är att man kan starta "Fiberpubar", där engagerade kan mötas och umgås. Detta är relativt spontana möten, och den här typen av mer spontana möten behöver också mötesplatser. Även informella mötesplatser spelar en viktig roll för landsbygdens utveckling, även där ingår uppkoppling för att kunna dela bilder med vänner osv. Kultur kan potentiellt öka inflyttning och kulturrelaterad verksamhet är ofta beroende av lokaler. Exempel på verksamhet som kan utveckla landsbygden kan vara småskalig odling, mat och idrott. I början känner man kanske inte varandra, men man kan hitta en social gemenskap i sitt gemensamma intresse. Då öppnar sig möjligheten att "träffas hemma hos", en mer informell mötesplats som rör sig bort från den traditionella föreningslokalen. Inom odling kan man då också besöka människor som är verksamma på orten inom samma område. Att våga bjuda hem folk och öppna sina hem kan skapa en speciell närhet.

En central fråga är hur man får ungdomar att upptäcka dessa mötesplatser, det antas att ungdomar har andra intressen än vuxna, som att LANa och spela fotboll, man måste ta hänsyn till ungdomars speciella intressen när man planera hur mötesplatser ska användas. Det är också viktigt att få ungdomarna att starta egna projekt, inte servera saker, det får effekten att det man gör saknar tyngd (förankring). Ofta försöker man komma på hur man ska locka till sig ungdomar, men istället borde man inrikta sig på att involvera ungdomarna i egna projekt och aktiviteter.

Ofta kan olika föreningar tjäna på att samverka kring mötesplatser, och kanske till och med dela lokaler. På landsbygden finns ofta många olika föreningar, och det händer att dessa konkurrerar om medlemmar, detta är inte hållbart utan det är viktigt att man samarbetar med varandra och inte konkurrerar ut varandra. När man planerar lokaler så ser man vad som redan finns och så är det också

viktigt att använda det på ett så effektivt sätt som möjligt. Det är även relevant att titta på hur man kan förädla de mötesplatser som redan finns, mötesplatser i form av lokaler kan man renovera för att göra mer trivsamma eller/och mer ändamålsenliga. Ett mål är att alla ska känna sig välkomna till alla mötesplatser, och då är det till exempel viktigt att det är handikappanpassat och det finns även önskemål om att man ska undvika åldersgränser. När man utvecklar mötesplatserna är det viktigt att ta hänsyn till vilken nivå man vill agera på, om verksamheten bara riktar sig mot lokalbefolkning eller även vill locka turism. Det är viktigt att inte känna tvång att starta för stort, risk att det blir övermäktigt, man kan börja enkelt med att rikta sig mot lokalbefolkningen och sen ta beslut om man vill expandera verksamheten. Det behöver inte vara så krångligt, och det är viktigt att peppa bygdegårdar så att de vågar delta.

För att kunna utveckla mötesplatserna är det viktigt att de prioriteras från politiskt håll. Till exempel genom möjligheter till ekonomiskt stöd.

Mötesplatser för demokrati, olika kulturer kan mötas. Men det kan verka utestängande om det sköts på fel sätt. Mötesplatser kan också främja integration, fritidsaktiviteter är viktiga för att man ska integreras och gör att individer får möjlighet att utvecklas på bredare sätt. Exempel kan vara att mötas i intresset för idrott eller intresse för mat. Även odling kan vara ett intresse där folk kan mötas.

Viktigt att ge känslan av att alla är välkomna.

Roligt exempel:

Allstermo: hot om skolnedläggning, tog saken i egna händer, behövde en ny idrottshall. Man gick samman och köpte idrottshallen och skollokalerna, alla kunde gå in och köpa andelar och bidra efter förmåga. Kommunen hyr skolan och idrottshallen av den här organisationen. Samma sak hände med vårdcentralen, där man gick samman och löste det på samma sätt. Har fungerat bra.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Se möjligheter i de lokaler som finns, och inte vara rädda att samarbeta och stötta varandra och bredda sina verksamheter och samverka över sina organisationsgränser för att skapa lokala mötesplatser.
- Viktigt att det finns organisationer som kan bidra och stötta i uppstartningsfasen och även i en eventuell upprustning/förnyelsefas så att lokalerna passar ändamålet och är attraktiva. Stödet till samlingslokaler måste prioriteras från politiskt håll.
- Infrastrukturer i form av mötesplatser/servicepunkt är viktiga för bygdens utveckling och attraktionskraft. Man kan höja deras attraktionsvärde genom att synliggöra dem i exempelvis lokala medier.

Nästa steg?

3.64 Ämne: Lanthandel 3.0

Initiativtagare: Carl Samuelson/ Per Sundin

Antal deltagare: 8

Sammanfattning:

Gruppen diskuterade lösningar för lanthandelns överlevnad genom utökad service. Detta ledde till att HSSL Kalmar och Västerbottens län avser att initiera ett projekt, där lanthandlare som ombud för Systembolaget i de två länen ska få hålla ett mindre lager för direktförsäljning.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Landsbygden ska ha samma service som staden.
- Lanthandeln får ökad omsättning.
- Minskade utsläpp från alla bilresor.

Nästa steg?

Styrelserna för HSSL Kalmar och Västerbottens län tillsätter en arbetsgrupp för att formulera och driva frågan.

3.65 Ämne: Lokalt ledd utveckling med fyra fonder

Initiativtagare: Hans- Erik Stålgren (EU-Fonder)

Antal deltagare: 22 + jämställdhet/härskarteknik

Sammanfattning:

Sverige ska använda sig utav alla fyra Eu – fonder i Leader-arbetet (Sverige och Bulgarien), hur ska vi skriva bra strategier?

Kan man samordna administration och fortfarande ha arbetet "ute" i områdena? Hur förhåller sig "verkligheten" och strategin med varandra? Hur förenklar vi?

- Lär av varandra – behöver inte uppfinna hjulet igen! Använda sig utav andras spetskompetens, anlita andras jurister eller ekonomer och decentralisera administrationen för att ha en närhet till projekten.
- Vilken administration är det? Projekten eller löner till anställda? Kan vinna på att dela upp administrationen och ha en person som gör ex en gemensam lönehantering men ha kvar projekt-administrationen för att ha närhet till projekt, stötta och utveckla projekten.
- Bohuslän, Leader + fiskeområdet – minskar administrativ börda.
- Hur ser projekt-administrationen ut i arbetet med flera fonder? Ett projekt – en fond. Var ligger ansvaret? Hos Leader, LAG eller projekten?

Hur förmedlar/kommunicerar vi ut arbetet? Hur utvecklar vi arbetet? Hur gör vi en satsning känd? Hur når vi nya aktörer?

- Det finns många vägar att gå, lära alla ett krångligt system eller ta bort krångligheterna. Gör systemen enklare! Leader: enkla pengar för lokala projekt men föreningar säger ofta nej för att det är krångligt.
- Använda sig av lokala medier (tidning, video, sociala medier), se till att "Leader" sprids för att få fler att lära sig och höra talas om Leader-arbetet. Använda sig utav en kommunikatör.
- Nå ut till ungdomar (använd er av sociala medier), gå direkt till ungdomsorganisationerna eller företagargrupperna.
- Anställa människor utifrån att vara med och skriva strategier för att öka målgruppen och sedan är det styrelsens uppgift att ta beslut. Kommun, LAG-grupper, privata företag har varit med och arbetat.

Hur får vi projektägare att förstå att det passar in i strategin?

- Det behövs lätt kommunicerad strategi. Projektägare är del av något större. Om strategin kommer underifrån då kommer projektägare söka projekt inom strategin.
- Utlysningssperioder. Tematiska utlysningar för att väcka idéer.
- "Tack för att vi fick ett bra Nej", förklara vad som kan/ska förändras för att kunna genomföra projektet.

- Underifrånperspektiv. Vad är underifrån? I Bryssel är även en kommun ett "underifrånperspektiv".

Hur jobbar man mellan programperioder? Stort problem, tappar mycket engagemang i byar. Ta bort skarven mellan programperioderna.

- Glöm stormöten, ring upp och åk ut till grupperna. Lettland: "personaliserar" relationer (tidskrävande men användbart).
- Använd sig av nyckelpersoner i projekt och åk ut.
- Tydliga och lättlästa strategier! Interaktivt och lättillgängligt.

Likviditet – paraplyprojekt, en pott som kan användas vid projekt som är tunna. Nej, Leader kan inte "agera bank".

- Borde finnas en nationellpott för projekt att använda sig utav.
- Ränta, låneberättigad.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Ta bort skarven mellan programperioderna.
- Hur kommunicerar vi ut Leader-arbetet till de "som inte vet"?
- Decentralisera projektadministrationen och centralisera löneadministrationen.

Nästa steg?

Nn

3.66 Ämne: Jobbar Hela Sverige ska leva med rätt grejer?

Initiativtagare: Hans Lundmark

Antal deltagare: 10: Hans Lundmark, Anette Jansson, Therese Bengard, Johanna Wallin, Nils-Gunnar Nilsson, Helen Fahlen, Leo Persson, Inger Fogelberg, Anne Helgesson, Hanna Hallén

Sammanfattning:

Arbetar vi med rätt sorts frågor? Är det för mycket fokus på mat, ekologiskt och omställning? Eller skulle det behövas ett mer genomsyrat omställnings-tänk? Borde vi fokusera mer på resursfördelning, service, förutsättningarna för att kunna bo kvar på landsbygden? Behöver rörelsen ta sig tillbaka till roten?

Vi behöver göra oss tydliga och **mejsla fram våra huvudbudskap**.

Vi är unika i att driva landsbygdsfrågor, detta är vad vi borde fokusera på.

Andra frågor och en mängd olika projekt har vi kanske inte råd att driva? Bättre då att sammarbeta med de organisationer som är bäst på dessa andra frågor.

Väldigt viktigt att ha en tydlig mål-bild, kan handla om organisationens överlevnad.

Hur gör vi för att representera rörelsens bredd utan att spreta för mycket? Talar 2 miljoner människor med en och samma röst?

Hur uppfattas HSSL av andra och **vad kommunikerar vi ut?**

Vi är för anonyma och behöver förbättra vår marknadsföring, t ex bättre informationssystem, uppdaterad hemsida och ha info-material tillgängligt.

Hur ska vi få beslutsfattarna att intressera sig för frågorna och få in dessa i maskineriet?

Vi måste även **vässa landsbygdsriksdagen** och höja dess ställning. Behöver ha tydligare mål för evenemanget!

Ett stort problem är stads- och landsbygdsnormerna. Vi behöver **förändra attityderna** då dessa ligger i botten för allting!

Landsbygdsfolket är avvikarna, de som alltid måste hävda sig och argumentera. Vi behöver höja vår status, tex inför arbetsgivare. En tanke är att vi borde börja använda begreppet *Storstadsmaktordning* och sprida!

Är vi rätt personer i ledande positioner? Föryngring och representativitet behövs!

Vilka modeller kan man använda i lokala utvecklingsgrupper, regionsgrupper och i riksorganisationen?

Det viktiga är att aldrig glömma underifrånperspektivet och att försöka få med alla.

De tre viktigaste slutsatserna:

- Vi behöver vässa HSSL –Vårt område, våra ämnen, vad resulterar LBRD i?
- Vi behöver förbättra vår marknadsföring och vad vi kommuniserar ut
- Ändra attityder kring landsbygden är absolut nödvändigt!

Nästa steg?

Vid nästa lbrd ska vi fatta ett beslut som vi kan kommunicera ut! Tydligt!